

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

7

VESTBIRK
FOLKEHØJSKOLE

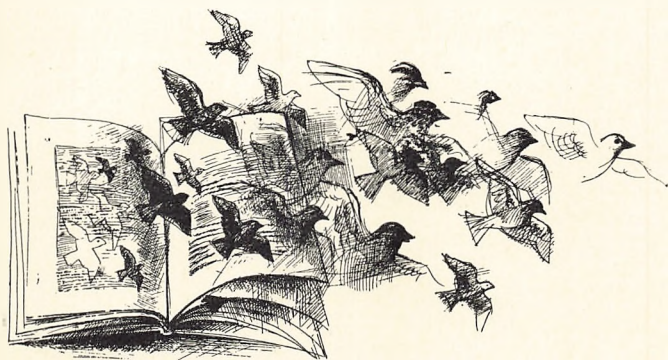
JULEN 1956

VESTBIRK
FOLKEHØJSKOLE

VESTBIKK

FOLKEHØJSKOLE

JULEN
1956

Omslag og vignetter af
MADS STAGE

J. STRANDBYGAARDS
BOGTRYKKERI
SKJERN

Julen derhjemme

DET var jul, og det var i en gammel slægtsgård. Dejligt havde det været med juletræet; lysene havde strålet, og børnenes øjne havde, som der altid står i julehistorierne, strålet om kap med dem. Det var lutter idyl.

Den havde dog nær fået en brat og sørgelig ende. En morgen stod en af gårdens drenge ene i den pæne stue og fortabte sig i beskuelser af træets herligheder. Han var deroppe for at lede efter nogle ludobrikker, der aftenen i forvejen var blevet borte, og til den ende havde han en æske tændstikker med. Brikkerne var fundet, og nu stod han altså foran træet. Hvad om der var lys i det, tænkte han. En af de fine vatmuffer, der prydede træet, havde aftenen før vist sig at være et taknemmeligt bytte for ilden. Hvor havde den lyst! Og hvor ville det være dejligt at se det syn igen! Blot een eneste gang til. Så blev tændstikken strøget, og snart var drømmen virkeliggjort. De dejligste flammer slog op, hurtigt formerede de sig, og skønt, berusende dejligt var det.

Næsten for dejligt. For trods alle anstrengelser og ønsker om at begrænse flammernes fremtrængen sprang de fra gren til gren, og glæden blev til forvirring og angst.

Ved man altid, hvad man gør i de afgørende øjeblikke? Var det sådan, ville meget se bedre ud. Drengen her tænkte ikke, men gav sig sin angst i vold og styrtede ud gennem den pæne gang, ud i gården, op i stalden, hvor han med påfaldende iver gav sig til at række røgteren en hjælpende hånd.

Imens øvede flammerne deres værk, først med det dejlige træ, siden med gardiner, tæpper og bord, ja, de forsøgte sig endog med det gamle træloft. Der syntes ingen grænser for deres begærlighed og magt. Men end ikke ild kan leve uden luft, og stuen var lavloftet og lille som i de rigtig gamle gårde, så det var begrænset, hvad den kunne få at leve af. Havde den fået hul i det gamle loft i tide, hvem tør så tænke på, hvad der ville være fulgt efter? Nu holdt det, ilden døde hen, og det gamle hjem, der havde fostret drengens slægt, så længe han vidste, var reddet endnu engang.

Sporene af hans værk kunne dog ikke skjules. En forræderisk røg trængte igennem og lod forældrene ane uråd. Snart samledes mistanken om den rette skyldige, som blev fundet og afbrudt i sin travle virksomhed i stalden for at blive draget til ansvar for, hvad han havde forvoldt.

Han vidste, hvad det gjaldt. Det var i de dage, da en far var en myndig mand, og nu havde drengen klart forbrudt sig. Straffen var uundgåelig; der var intet at sige til det. Men beklemmende var det. Og der stod han så og var så lille, som et menneske kan være, når det ved med sig selv, at det slet intet har at sige til sin undskyldning, men blot må erkende sin skyld og vente på straffen.

Da var det, det forunderlige skete, som han siden aldrig glemte: straffen udeblev, og i stedet for fars vrede mødte han et blik, der talte om noget helt andet. Han gjorde sig vel ikke dengang klart, hvad det var; men eet forstod han: far var ikke vred. Nogle få forklarende ord om, at man aldrig skal være bange for at fortælle far og mor, når man har gjort noget galt, var alt — og så dette blik, hvori der ikke var vrede, men kun kærlighed.

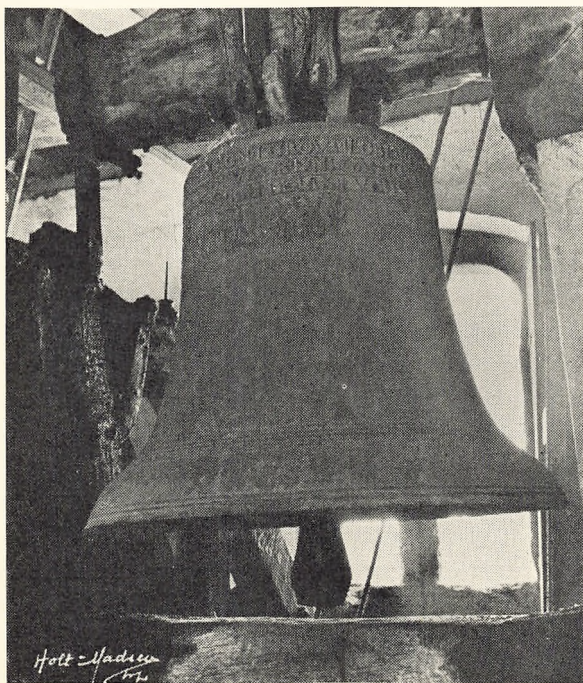
Hvor var det overraskende, og hvor var det godt! At far var så god! Det var næsten ikke til at komme sig efter det, og det smeltede på en mærkelig måde sammen med det, de havde sunget om i denne søde jule-tid, og gik i eet med det. Nu anede han noget af det, der lå i ordene:

»Gud er os ikke længer vred«, og når de sang »om ham, der tog vor kvide og gav os fryd igen«, dæmrede det for ham, hvad han aldrig før havde kunnet begribe, og det var noget stort, ja, måske det største af alt, når Vorherre i dåben havde tilsagt ham, at han måtte tro på syndernes forladelse.

Der syntes ham at gå en lige linie fra det, hans far havde lært ham den dag, til det glædelige budskab, hans himmelske far havde sendt sin søn til jorden med.

Lykkelige forældre, der formår at leve sådan sammen med deres børn, at de afspejler noget af Guds kærlighed for dem, og lykkelige de børn, der vokser op i sådanne hjem. Måtte der også fremdeles blive mange af dem.

J. M. Lundby.

Skyld og tilgivelse

VI er livets skyldnere. Alle, uden undtagelse. Ordet »skyld« kender vi bedst fra pengenes verden. Fra gældshæftelse: at vi har modtaget uden at betale. Da er vi skyldnere. Det er så tydeligt ordets grundbetydning. Det er også i den betydning, vi bruger ordet her — blot mere omfattende.

Skyldig er den, der modtager uden modydelse. Drejer det sig om ydre værdier, kan det ganske forringe et andet menneskes livsmuligheder. Men kun i de sjældneste tilfælde ødelægger det et andet menneskes liv. Men så snart det drejer sig om andre værdier end de ydre, kan vi let blive livets skyldnere på en sådan måde, at vi har forringet et andet menneskes livsmulighed, ja, ofte meget mere: direkte ødelagt et andet menneskes liv. I så fald står vi uden mulighed for nogensinde at betale. Da er vi i sandhed livets skyldnere. Det, der er det svære med skyld, er, at ordet indeholder en dobbelthed: skyld og skyldfølelse. Skyld er, at vi har frataget et andet menneske noget, forringet det; skyldfølelse, at vi erkender os som skyldnere. Og sommetider skal der meget til, før denne erkendelse vågner og fører os ind under samvittighedsanklage. Først når det sidste sker, forstår vi helt ud: at vi har tilgivelse behov. At leve under skyld er vort menneskelige grundvilkår — for alt har vi modtaget: »Guds og gaves, selve livet er ej dit, Gud har frit, os som lån det givet.« Alt er os givet som gave. Men en gave skal bruges efter sin hensigt. Livets gave skal bruges i livets tjeneste. Af den, der er givet meget, kræves nu engang meget. At modtage betyder altid at pådrage sig ansvar. Selve »eksistensens konsekvens er ansvar«, skriver Martin A. Hansen. Vi er ansvarlige for, hvordan vi bruger det, der bliver os givet. Bruger vi ikke livets gaver i livets tjeneste, bliver vi livets skyldnere.

Vor skyld overfor andre kan antage mange former — men det fælles er, at vi forringer et andet menneskes livsmuligheder. Det kan ske direkte ved, at vi under en eller anden form (franarrer eller måske ligefrem stjæ-

ler) fratager dette andet menneske noget. Her har mange megen skyld. Al uredelig tilegnelse kommer ind herunder. Også mangel på »ret og billighed« — det, som hjertet kræver: barmhjertighed. Her står vi overfor den skyld, som hænger sammen med manglende vilje eller manglende forståelse af, at en tilgivelse, som ikke bliver givet, bliver til skyld.

Men jeg tænker også på den — måske mere indirekte — skyld, vi pådrager os derved, at vi som lærere og præster ikke hjælper vore elever så godt, vi kan. På alt sløseri og dovenskab, mangel på kærlighed og ansvar. Men mest tænker jeg på, at vi ikke »slår til«, ikke magter vor opgave. Der kan være god grund til for enhver lærer og enhver præst at overveje, om det ikke var bedst at træde tilbage til fordel for en anden med større kærlighed, større evner og større ansvarsfølelse. Nu har jeg skrevet lærer og præst — men ordene omfatter os alle, da vi alle er lærere og præster.

Hvor tung vor skyldbyrde end kan være på de nævnte områder, ligger vor største skyld dog vist på et helt andet område: i vor manglende vilje til at ville tage imod livets gaver til os.

Den mand, der ikke evner, ikke vil, tage imod sin hustrus kærlighed, forringer livet for hende. Han fratager hende noget. Noget af det allervæsentligste, glæden, kilden til vækst. Og de børn, som ikke kan eller vil tage imod deres forældres kærlighed, forringer på samme måde livet for forældrene. Når alt kommer til alt, bunder vor dybeste skyld i, at vi ikke vil tage imod livets gaver. Vi forringer dermed andre og os selv. Kærlighed, livets rigeste gave, kan jo nu engang kun gengældes ved, at vi tager imod den.

Jo mere vi tænker over livet og vor egen livsførelse, forstår vi, at vi er livets skyldnere — og det i ordets mest omfattende betydning. Men heri ligger der ingen dom, men deri, at vi ikke vil erkende vor skyld. Vi ligner Per Gynt: vi flygter for alvor og er sky for anger. Men en dag før eller senere, forstår vi »hvilket skyldbjerget, der sig højner fra dette lille ord at leve« — og dette »skyldbjerget« kan højne sig til en så voldsom byrde, at vi ikke kan fortsætte livet uden tilgivelse, uden troen på »alle vore synders nådige forladelse«. Og da bliver 5. bøn levende for os: »forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere«. Men måske vi da standser midt i bønnen med dette forfærdende spørgsmål: Er da virkelig den tilgivelse, som jeg ikke længere kan undvære, afhængig af min evne til at tilgive andre? — hvis det er tilfældet, synes det hele håbløst, fortvivlet.

Hvad mon andre har sagt om dette spørgsmål:

En kendt engelsk forfatter, C. S. Lewis, skriver: »Der er ikke den ringeste antydning af, at der bliver tilbudt os forladelse på andre vilkår (forlad os vor skyld, som vi forlader andre deres skyld). Det er gjort fuldkommen klart for os, at hvis vi ikke tilgiver, så får vi ikke tilgivelse. Der er ingen vej uden om.« Og vor store Søren Kierkegaard erklærer kategorisk: »Det kunne måske lykkes en eller anden at misforstå disse ord, således at man indbildte sig, at det var muligt selv at få tilgivelse, uagtet at han ikke tilgav. Sandelig, det er en misforståelse. Hvis du oprigtig for Gud af ganske hjerte tilgiver dine fjender, så tør du også håbe på din tilgivelse, thi det er eet og det samme. Gud tilgiver dig hverken mere eller anderledes, end du tilgiver. Det er kun sansebedrag at indbilde sig, at man selv har tilgivelse, uagtet man er treven til at tilgive andre.« Søren Kierkegaard kan støtte sig på et bibelord hos Mathæus: »Thi dersom I tilgiver mennesker, vil jeres himmelske far tilgive Jer, men tilgiver I ikke, vil jeres himmelske far ikke tilgive Jer.« Og biskop Skat Rørdam tilføjer: »Thi — indfører begrundelsen for 5. bøn: medmindre I tilgiver mennesker, kan I ikke få daglig syndsforladelse — altså heller ikke beholde den syndsforladelse og retfærdighed, som I fik, da I blev Guds børn.« — Vi stilles her overfor så absolutte krav, at vi med Lewis må spørge: Hvad skal vi gøre? For vi har svært ved at tilgive vore nærmeste — og vore fjender endnu sværere, for ikke at sige: umuligt. Vi synes i det mindste — som Simon Peter — at der må være en grænse. Og grænsen sætter vi gerne derved, at vi stiller betingelser for vor tilgivelse. Måske kan det i visse tilfælde være pædagogisk rigtigt at stille betingelser. Men så er der blot det at sige, at så er det ikke længere tilgivelse, så er det en overenskomst. Skal tilgivelse have den oprejsende kraft, som den har, må den være ubetinget. Tilgivelse er en gave — at give — og til en gave kan man ikke stille betingelser — udover den, at den bliver modtaget.

Der skal jo nu engang to til at tilgive, en til at give og en til at tage imod. Den, der ikke vil tage imod, den, der skubber en udstrakt hånd til side, pådrager sig mere skyld end det er godt at tænke på.

Hvorfor har vi så svært ved både at give og modtage tilgivelse. Vist netop fordi, at skylden her i livet aldrig er ensidig, aldrig — og ved at give eller modtage tilgivelse ligger der en anerkendelse af egen skyld, af medskyld. Og selverkendelse er den sværeste af al erkendelse.

Troen på tilgivelsens mulighed er en livsnødvendighed. En dag er skyldbyrden (skyldfølelsen) vokset til en sådan højde af ufremkommelighed, at kun tilgivelse gør det muligt at leve. Men som før nævnt: somme-

tider skal der meget til, førend et menneske vil erkende sin skyld — og derfor søge ind under tilgivelsens oprejsende kraft og forsoningens nåde.

Gunnar Gunnarson behandler problemet i den bog, hvormed han først for alvor slog sit navn fast som en stor romanforfatter, »Borgslægtens historie«. Her møder vi Gæst den enøjede. Den tidligere séra Ketill. Præstedjævelen, som folk kalder ham. Ham, der af magtlyst, bliver så ond, at han forvolder sin fars død, gør sin hustru sindsygt, smæder sin bror og den kvinde, han har forført. Så meget skulle der til, før sera Ketill forstår, at han er en skyldner, en synder. Nu — men også først nu véd han, at han trænger til tilgivelse. Først havde han tænkt at søge døden for egen hånd, altså søgt at dyngte ny skyld til de foregående, søgt ikke at bære sin skæbne. Dernæst prøver han på at sone sin skyld med gode handlinger. Han vil gøre godt, hvad han har forbrudt. »Da vågnede hos mig lysten til at prøve på at sone min brøde, prøve at strø velsignelse omkring mig, i stedet for at søge fortvivlelsens død.« Han blev Gæst den enøjede. Den velsignede Gæst, der altid bragte fred og glæde med sig. »Og jeg fik nok at bestille. Alle vegne, hvor jeg kom hen, led folk under splidagtighed og had, under misundelse og misforståelser. Da satte jeg mig for, at forsone menneskene — med hinanden og med livet — og tilige med døden, som de altfor lidt tænkte på. For sådan er det: de fleste glemmer, at deres liv kun er et fnug i et rum uden grænser — at der ligger evighed for og evighed bag. Og at livet er rundet af døden og kun rinder mod døden — i en snæver ring...« I tyve år havde han nu øvet sin velsignelsesrige gerning. Sit ene øje satte han til for at hjælpe, sit ene ben fik han beskadiget i forsøg på at standse en slæde for at redde en kvinde. Nu er han gammel og træt, døden nær. Nu vil han hjem, hjem til Borg for at dø. I disse tyve år har han aldrig været i sit hjem. Tung er hans gang — for det har han forstået, at et menneske aldrig kan sone sin brøde. Der er kun en mulighed: Guds tilgivelse. Men hvordan skal han kunne tro på Guds tilgivelse, hvis ikke et menneske vil tilgive ham. Da han kommer til sit hjemsovn, bliver han som »Gæst den enøjede« godt modtaget. Men så snart han fører talen hen på sera Ketill, mærker han hadet. Det er som de bliver onde ved at tænke på ham. Han forstår, at det onde »planter en bitterhedens rod i hjertets ager« — en rod, der stadig skyder nye skud. »Så meget ondt har jeg gjort, som jeg ikke før vidste af... Så meget had jeg har sået i hjerterne. Så mange onde tanker — udover mine egne — jeg bærer skyld for. Så mange mørkets blomster der er vokset op af min onde sæd. Et frodigt mørkets blomsterflod. Herre,

hvem får nåde til at rykke dem op med rode, og dræbe alle deres frø-korn og spirer? Herre, er det muligt, at det ondes virkninger er ubegrænsede? — uden grænser og umulige at fordrive? Det godes virkninger synes dog så korte og begrænsede. Herre, herre — nu først aner jeg omfanget af mine synder. Min Gud, min Gud — og nu står jeg på gravens rand, og mine kræfter er udtømt. Jeg har kun *din* nåde at stole på — menneskenes nåde har du nægtet mig.« Det sidste kan Gæst den enøjede nok sige. Men han kan ikke undvære menneskenes godhed: »Jeg stjæler disse varme håndtryk«, fordi han, som vi, ikke kan fastholde Guds kærlighed, hvis vi ikke møder den hos vore medmennesker. Og han kan ikke tro på Guds tilgivelse uden at mennesker vil tilgive ham. »Hvis intet menneske vil tilgive mig — hvis intet menneskehjerte vil dømmme, at min brøde er sonet — — *kan* Gud så tilgive mig? Kan de velsignelser, jeg har samlet mig, veje forbandelserne op? O, Herre, jeg var så rolig, blot du sendte mig ét menneske, der *kendte* mig — og dog *tilgav* mig. Der kendte mig — og *dog* rakte mig hånden — *dog* tog min hånd og gav sin sjæls kærtegn. O Herre, Herre, men din vilje ske —.«

Da han kommer hjem er den første han møder sin sindssyge hustru. »Min Gud, min Gud — almægtige Gud. Dette er mit værk. Denne sjæls lys har jeg slukket. Disse sløve øjne — —. Det gives der ingen tilgivelse for. Du ville vise mig dem igen, blot for at jeg skulle forstå, at da jeg bad om tilgivelse, bad jeg om noget umuligt.« Men da kommer den gamle Kata — hun, der havde kendt ham som dreng og ung: »Velkommen«, siger hun, »Gud har tilgivet dig.« »Gud kan aldrig tilgive mig.« »Jo«, svarede gamle Kata, »alle menneskefejl kan Gud tilgive. Gud er Gud.« Og hans bror Ormarr kom. Han havde tænkt, at han aldrig kunne tilgive sin bror. Men nu, da han ser ham — ser hvor han trænger til hjælp, bryder brodersindet igennem og han sluttede Gæst den enøjede i sine arme »og de græd ved hinandens hjerte. To trælle under livets åg — to brødre i kampen og i smerten« — »Velkommen hjem iger, broder.« »Gud velsigne dig, Ormarr, Gud velsigne dig —.«

Nu troede Ketill også på Guds tilgivelse. Sådan kan et menneskes ord og kærlighed hjælpe et menneske til at tro på Guds tilgivelse og kærlighed. Og her skete det, som altid sker, hvor kærlighed får råde: at ikke blot den, der får tilgivelse, bliver hjulpet, men også den som giver. Hjemmet på Borg blev rigere og varmere end før.

Sera Ketill siger til slut: »Kun døden kan bringe den fulde forsoning, kun døden kan bringe den fulde velsignelse og fred.« Han har jo nok ret:

kun Gud kan give den fulde tilgivelse. Den, hvori der er fuld oprejsning og fred.

Men spørgsmålet: Kan Gud tilgive, hvis ikke vi kan eller vil tilgive, er ikke besvaret. Har Lewis og Søren Kierkegaard ret, når de hævder, at kun i samme grad, som vi kan tilgive, kan vi få tilgivelse? Jeg tror, de tager fejl. Gud stiller ikke betingelser for sin tilgivelse — udover den, at vi vil tage imod den. Guds tilgivelse er ikke en betinget tilgivelse. Den er hel og uafhængig. Det er ikke et spørgsmål om vor evne til at give. Det er et spørgsmål om vor vilje til at tage imod. Det er det afgørende for, hvad Gud kan og vil give os.

Hvis ikke det var sådan, hvordan skulle vi da forstå tilsigelsen, som den lyder ved dåb og nadver: »*alle* dine synders nådige forladelse«?

Og Bjørnson har så inderlig ret, når han siger: »Der er nogen, der må begynde at tilgive.« Her kan det ikke være et menneske, der begynder. Det evner vi ikke. For kun i samme grad som vi elsker, kan vi tilgive. Det må være Gud, der her begynder. Ikke blot begynder, men stadig må begynde på ny i hver ny slægt og i hvert et menneske.

Tilgivelse er en kilde til fornyelse. Hvor tilgivelse sker, åbnes der for en kræfternes elv, hvorved der sættes en modgående strøm ind mod al synd og skyld — en kærlighedsstrøm, som bevirker en hel ny måde at se på livet og sine medmennesker på — en kraftkilde som gør, at det, der var tænkt til det onde, vendes til det gode. Og denne kraftkilde, kræfternes elv, har sit udspring i Gud, kommer fra ham, og derfor må al tilgivelse begynde her. Vi skal være formidlere af denne kraftkilde, af den modgående strøm, være en Ormarr, der tilgiver vore brødre, så de derved kan hjælpes til at tro på Guds tilgivelse. Derfor hedder det: Forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere. Vi kan overhovedet ikke forlade vore skyldnere, uden at kraften fra Gud, kærlighedskraften, virker i os. Og derfor har vi lov til at bede: forlad os vor skyld *så at* vi kan forlade vore skyldnere.

Men! Nåden vil høste, hvad den så. Modtager vi forladelse, men ikke vil forlade andre, så hører kærlighedsstrømmen op at rinde.

Professor J. P. Bang, som har betydet meget for mig på mange måder, også med hensyn til opfattelsen af skyld og tilgivelse, slutter en artikel om tilgivelse sådan:

»Der er vist intet i verden, der så godt kan afbilde den guddommelige kærlighed, som dette, at en mor tilgiver sit barn. For når et barn får grædt ud i sin moders favn, så føler det netop, at mors kærlighed slet

ikke er bleven ringere, trods jeg har bedrøvet hende så meget, men jeg får den samme plads tilbage, jeg havde før: Barnets plads, der er kun denne ene plads. Sådan er det med Gud; sådan har Vorherre sagt det i lignelsen om den fortabte søn: han får den samme plads tilbage, han havde før: Sønnens plads i faderhuset.«

Faderen tager vel barnet til nåde
så tager trælbarne syndere du,
Gud, for du kender vor skabelses gåde,
støvtrådeværket du kommer i hu.

Siliam Bjerre.

Af skønlitterære bøger, der har tilknytning til emnet, kan følgende anbefales:

Dostojevski: Raskolnikov.

Kaffka: Processen.

Strindberg: Tjenestekvindens søn.

Johan Bojer: Troens magt.

Aalbæk Jensen: Gertrud.

Israel nu

NOVEMBER 1947 er en sort måned i Palæstinas historie. Overfald på jødiske kolonier og arabiske landsbyer afløste hinanden. I Jerusalem bragede bomberne. Jødiske modstandsfolk sprængte — efter forudgående advarsel — det engelske militærs hovedkvarter for Jerusalem, det berømte hotel Kong David, i luften. Engelske soldater svarede med at sprænge jødernes stolthed, den meget moderne forretningsgade, Jerusalems »strøg«, Ben Jehuda Street i luften. Det kostede 300 mennesker livet. Efter dette blev alle regeringsbygninger og soldaterforlægninger pakket ind i pig-tråd, og på fortovene lå spanske ryttere, der med øjeblikks varsel kunne spærre alle mere betydelige gader. I gaderne kørte engelske kampvogne og bemandede jeeps med kanoner og maskingeværer skudklare.

Så kom den historiske 29. november, da De Forenede Nationers generalforsamling med overvældende majoritet vedtog at dele Palæstina i en jødisk og en arabisk stat. Så snart radioen i Jerusalem bragte meldingen om delingsplanen — og derigennem om genoprettelsen af en jødisk stat efter omtrent 2000 års statsløshed — strømmede jublende menneskeskarer ud på gaderne, hvor de gav sig til at synge og danse. De engelske kampvogne, der straks mødte op for at genoprette roen, blev omringet og ungdom klatrede op på kanontårnene og hvor de ellers kunne få plads, så soldaterne overhovedet ikke kunne røre sig, alt imens de jublede og skreg. »Tommyerne« prøvede først at protestere, men overgav sig hurtigt og tog selv del i jubelen.

Helt anderledes virkede det, da Israels kommende statsminister, David Ben Gurion, i museumsbygningen på Rothschilds Boulevard i TelAviv fredag den 14. maj 1948 proklamerede den nye stat. Også her var mange mennesker på gaderne, men her hørtes ingen jubelråb, og ingen ungdom dansede. Tavse og alvorlige lyttede man til Ben Gurions ord, man vidste, at dette var ensbetydende med krig mod de 7 arabiske nabostater. Disse

havde i den mellemliggende tid højlydt forkyndt, at i samme øjeblik den jødiske stat var en realitet, ville de omgående begynde en tilintetgørelseskrig mod alle jøder i Palæstina. Der var på den ene side 700.000 jøder og på den anden ca. 50 mill. arabere. Araberne var særdeles velforsynede med moderne engelske våben, medens de unge jøder praktisk talt var våbenløse.

Det er jo ikke ukendt, at krigen til verdens overraskelse endte med et arabisk nederlag, et nederlag som kun F.N.s indgreb hindrede i at blive totalt. Dette nederlag var det iøvrigt, der kostede kong Faruk Ægyptens trone og banede vejen for diktatoren Gamal Nasser og dermed for en meget stor del af de verdenspolitiske problemer og vanskeligheder, som ingen i dag kan overse rækkevidden af.

Sejren gav Israel et pusterum, men ikke den fred, de så hårdt trængte. Den arabiske stolthed var såret på det dybeste, og araberstaterne nægtede overhovedet at forhandle med Israel om fred. I stedet erklærede de blokade af landet, og Ægypten spærrede Suezkanalen for israelske skibe, og da Israel så begyndte at bygge havn ved Elath, i den sydligste spids af Negev i bunden af Akababugten, spærrede Nasser indsejlingen til denne bugt. Forøvrigt har araberne aldrig gjort nogen hemmelighed af, at det var deres faste beslutning, så snart de følte sig stærke nok, at genoptage krigshandlingerne mod Israel og ikke standse, før den sidste jøde var død eller drevet ud af landet. Som kong Saud af Saudiarabien engang udtalte det, var de parat til at ofre ti millioner araberes liv på at bortoperere den kræftbyld på det arabiske folkelegeme, som Israel efter deres mening er.

Noget, der har optaget sindene meget i de 8 år, der er forløbet siden krigens afslutning, er de arabiske flygtninge. Allerede inden krigen brød ud, havde den såkaldte arabiske højkomité — et samarbejdsudvalg for de syv araberstater, hvis leder var den såkaldte stormufti af Jerusalem — opfordret alle Palæstinas arabere til at forlade deres hjem så længe, krigen stod på og søge tilflugt i nabolandene. Så vidt vides lå der flere motiver til grund for denne opfordring, og de to vigtigste var nok, dels at give verden et indtryk af jødernes umenneskelighed — jøderne drev de stakkels arabere fra hus og hjem — dels skulle det give de arabiske hære større bevægelsesfrihed og frihed i valg af kampmidler, når de ikke risikerede at skade deres egen. Iøvrigt mente — og sagde — man, at det hele ville være forbi på mindre end 3 uger, og så kunne flygtningene vende tilbage og tage ikke alene deres gamle hjem i besiddelse igen, men også

Børnehave i Jazor, oprettet af dansk Wizo.

deres jødiske naboers. Men det gik anderledes. Efter krigen nægtede jøderne af let forståelige grunde at tage en lille halv million fjendtligt sindede og absolut illoyale mennesker ind i landet. At flygtningenes antal i løbet af de 8 år er vokset til ca. 1 mill. er en af de gåder, som Mellemøsten er så rig på, men jøderne hævder med bestemthed, at stærkt op imod halvdelen af flygtningene aldrig har boet i Israel, men har hørt hjemme i nabolandene, og at det er de rationer, som F. N.s flygtningekomité daglig deler ud til dem, der har fået disse fattige arabere til at strømme til. Disse flygtninge lever under aldeles umenneskelige forhold, og der har derfor også både fra F. N.s og fra stormagternes side, især U. S. A.s, været gjort forsøg på at få disse mennesker bosat i de underbefolkede arabiske lande, og både F. N., Verdensbanken og U. S. A. har tilbudt umådelige beløb samt teknisk assistance til hjælp ved de store projekter, man har udarbejdet til frugtbargørelse af de store landområder, der er tale om. Men alt er strandet på desperat modstand fra de arabiske regeringer. Man ønsker ingen anden løsning på flygtningeproblemet end Israels fordrielse og flygtningenes bosættelse i Israel. Så må denne million mennesker hellere dø af sult.

I stedet for at hjælpe disse mennesker har man — og især Ægypten — sendt agitatorer til flygtningelejrene, som dagligt sår hadets sæd i disse uvidende menneskers sjæle. Desuden har man uddannet de unge mænd til »Fedayeens«, selvmorderpatruljer, hvis opgave det er at trænge over grænsen til Israel, hvor de skal røve, myrde og plyndre, forøve sabotage, f. eks. mod de israelske vandledninger, og udlægge miner. Praktisk talt hver nat lister der patruljer over grænsen, forøver deres skændselsgerninger og forsvinder. Når israelerne gennem nogen tid har konstateret, hvorfra de kommer, foretager de en gengældelsesaktion og sprænger deres base i luften, hvorefter araberne opløfter et ramaskrig, der giver genlyd i hele verdenspressen, og F. N. udtaler sin fordømmelse over Israel, medens de arabiske ledere gnider sig i hænderne. De sidste par år har disse fedayeanangreb været særlig alvorlige, og israelerne var kommet under vejr med, at Ægypten på Sinaihalvøen havde store uddannelseslejre og forsyningsbaser, hvorfra de fleste angreb udgik. Regeringen besluttede så, trods stærke advarsler fra vestmagterne, at forsøge på at gøre i hvert fald en foreløbig ende på det ved at erobre Sinaihalvøen. Den 29. oktober i år gav Ben Gurion hæren ordre til at rykke ind i Gazaområdet og ned på Sinai. Fem dage efter var krigen forbi. Ægypterne kæmpede hårdt i to døgn, så greb panikken dem som i 1948, og de flygtede — på trods af

Ben Gurion — nr. 2 fra højre — på vej fra sin flyvemaskine

både materiel og numerisk overlegenhed — over hals og hoved efterladende nogle umådelige våbenlagre, der viste, at baserne på Sinaihalvøen ikke blot skulle tjene som udgangspunkt for guerillaoperationer, men at det tillige var opmarchområde for et storstilet angreb på Israel. Meget tyder dog på, at også dette på forhånd var kendt af Israels regering, og at man her har den egentlige årsag til Israels »agression«. Alle disse våben, flertallet endnu i originale pakninger, er naturligvis af russisk fabrikat.

Til trods for de enorme vanskeligheder, infiltrationen og blokaden har påført Israel, har man med utrættelig energi søgt at genopbygge det land, der gennem århundreder lå øde hen. Problemerne var mange og store, for vore øjne at se næsten uløselige.

Det første store problem var at samle så mange som muligt af det adspredte folk. De engelske myndigheder havde gennem hele mandatperioden ført en meget streng kontrol med den jødiske indvandring til Palæstina — medens araberne havde praktisk taget fri indvandringsret og i rigt mål benyttede sig af den. Fra midten af trediverne til midten af fyrerne havde Hitler og hans nazister ført en regulær udryddelseskrig mod

Centraleuropas jøder og Sovjet havde vel ikke været stort bedre. Hvor mange jøder Stalin har »udrenset«, får vi vel aldrig at vide, så lidt som, hvor mange jøder, der endnu findes i Sovjetunionen. Men det gjaldt nu om at redde, hvad reddes kunne af ofrene for nazisternes forbrydelser. Fra de tyske flygtningelejre hentede man alle, der ønskede at komme til Israel, især dog børn og unge. Men disse havde ikke i mange år kendt en normal mennesketilværelse, og mange havde taget ubodelig skade af det, de havde gennemgået, og det var uhyre vanskeligt for dem at finde sig til rette i en normal tilværelse, og de var desuden ofte så svækkede, at de ikke magtede at påtage sig et blot nogenlunde strengt arbejde. Dernæst gjaldt det jøderne i de kommunistiske vasalstater, særlig Polen og Rumænien, det sidste sted tillod den jødisk fødte rumænske udenrigsminister, Anna Pauker, at jøder i stort tal fik udrejsetilladelse, og i måneder sejlede to store skibe mellem de rumænske sortehavshavne og Haifa med immigranter, gennemsnitlig ankom 1000 om dagen. Når det længe lykkedes at få disse mennesker anbragt i faste boliger, skyldtes det, at man kunne anbringe adskillige tusinde i arabiske huse, og mange tidligere arabiske landsbyer fik nu pludselig jødiske indbyggere. Men mange araberhuse var i en sådan tilstand, at regeringen ikke ville tillade, at de benyttedes til menneskeboliger, og man sprængte dem i mange tilfælde simpelthen i luften for ikke allerede fra starten af have slums, som det ville tage mange år at få udryddet.

Men næppe var indvandrerstrømmen fra Østeuropa begyndt at stille af, før en ny masseindvandring satte ind, denne gang fra de arabiske lande. Fra Sydarabien kom Yemenjøderne. Deres forfædre har, hævder de selv, levet der siden Salomos tid. Gennem de sidste århundreder har de nærmest været slaver og udvandring var strengt forbudt. Nu blev der pludselig åbnet for udvandring, og 44.000 gik på deres fod til Aden, hvor englænderne samlede dem i lejre. Israels regering besluttede at hente dem hjem, og da de ikke kunne sejles gennem Suezkanalen, hentede man dem i flyvemaskiner. Denne gigantiske luftoperation, der fik navnet »Operation flyvende tæppe«, gennemførtes stort set på 3—4 måneder. Naturligvis kunne man ikke have boliger parat til så mange mennesker, og de måtte foreløbig anbringes i teltlejre. Næppe var denne overflytning overstået, før Iraq bestemte, at alle jøder, der ønskede det, kunne rejse til Israel, men det skulle ske i løbet af 3 måneder. Ca. 100.000 meldte sig til indregistrering til trods for, at de samtidig fik at vide, at de derved mistede deres iraqiske statsborgerskab og retten til deres ejendom. Selvfølgelig

Fra en ma'bara (arbejdslejr) ved vintertid

var det umuligt for Israel at overflytte så mange på så kort tid, men det lykkedes at få udvandringstilladelsen til at gælde i et halvt år, og operationen blev gennemført.

Nu havde man gerne standset indvandringen et stykke tid, indtil man så nogenlunde havde fået dem indoptaget i produktionen, men det lod sig ikke gøre. Der var udbrudt jødeforfølgelser i Marokko, hvor over en halv million jøder levede under de elendigste forhold, og regeringen besluttede at hente dem, koste hvad det ville. Der kom også adskillige tusinde, men ret hurtigt lagde den marokkanske regering hindringer i vejen for udvandringen, og strømmen sagtnede, og endnu i dag lever der over 300.000 jøder i Marokko, som gerne vil til Israel.

Men det var ikke blot fra de ovennævnte områder, indvandrerstrømmen kom. De kom fra praktisk taget hele verden. Fra 72 eller 73 forskellige lande er der siden 1948 kommet jøder til Israel, talende mellem 50 og 60 forskellige sprog og stående på næsten lige så mange kulturtrin, og i dag lever der 1.621.000 jøder i Israel, heraf i hvert fald 800.000 nyindvandrere. Det vil sige, at der gennemsnitlig er kommet 100.000 om året i de 8 år, staten har bestået. Når man så hører, at langt den overvejende del ikke har midler til eget underhold og er ganske ukendt med fysisk ar-

bejde, forstår man, hvor gigantiske den unge stats vanskeligheder er.

Man mangler ikke geniale planer, heller ikke ledere til at bringe planerne til udførelse, men man manglede og mangler teknikere og arbejdsledere. Man havde håbet på en indvandring af kvalificerede folk fra Vesteuropa og U. S. A., men Vesteuropas og — i særdeleshed — U. S. A.s jøder ønskede ikke i større tal at ombytte en behagelig og tryk tilværelse med en pionertilværelse i Israel omgivet på alle sider af overmægtige fjender. Derimod har især amerikanske jøder vist en storstilet offervilje, når det gjaldt økonomisk hjælp til Israel.

Man måtte altså begynde fra bunden. Man måtte give de unge indvandrere en uddannelse, så de selv kunne forestå landets opbygning.

Her blev, så paradoksalt det end kan lyde, militæret en stor hjælp. På grund af den stadige krigstrusel har Israel måttet skabe en stærk hær, og Israel er uden tvivl Mellemøstens stærkeste militærmagt i dag, samtlige araberstater taget under eet langt overlegen. De israelske soldater står også, hvad uddannelse og især kampånd angår, fuldt på højde med de bedste i verden, men de mangler i uhyggelig grad svære våben og flyvemaskiner, fordi ingen har villet sælge disse til dem. Der er almindelig værnepligt i Israel både for mænd og kvinder, og tjenestetiden er 2½ år for mænd og 2 for kvinder. Israel anvender ⅓ af sit statsbudget på militære formål, og statsbudgettet er på 60 % af nationalindkomsten.

Men er Israel i dag en militærstat, så er den dog ikke militaristisk. Jøderne afskyr og har altid afskyet krig. Den israelske hær ligner derfor heller ikke nogen anden hær i verden. Den er først og fremmest konstruktiv og først i anden række destruktiv.

Hæren består af en ikke overvældende stor »hård kerne« af professionelle soldater og en hovedstyrke af reservister, som bor spredt i deres egne hjem, men i konstant beredskab for øjeblikkelig aktion.

Den militære uddannelse tager sin begyndelse i 14 årsalderen i de såkaldte ungdomsbatailloner, hvor de unge uddannes omtrent som en blanding af vore spejdere og samaritter, og hvor de får lejlighed til at lære deres land at kende gennem ekskursioner. Med deres fyldte attende år indkaldes de til direkte militæruddannelse. Det første år optages af direkte militær træning, men det andet år tilbringes i en af de mange grænsekolonier, der er et hovedled i Israels forsvar. Her må de deltage i regulært landbrugsarbejde, og når året er gået, opfordres de til sammen med en gruppe kammerater at grundlægge en ny grænsekoloni. Israels landegrænse er på ca. 1000 kilometer, og det er umuligt på normal måde

Det unge Israel

at placere så store troppstyrker langs grænsen, at de kan betyde et virkeligt værn. Planen er derfor at anbringe en kæde af kolonier langs grænsen som en slags »Mannerheimlinie«, der kan tage det første stød, indtil hovedstyrken kan nå frem. Der er lang vej frem endnu, før dette mål er nået, men der er dog allerede bygget flere hundrede af disse kolonier fra det nordligste Galilæa og ned til Elath i syd.

Men en endnu vigtigere opgave har hæren haft som opdrager og underviser. Alle unge, også de orientalske jøder, er indkaldt, og her møder de for første gang den moderne civilisation og lærer sammenholdets betyd-

ning og føler på lige fod med europæiske jøder. I fritiden sidder de på skolebænk og lærer først og fremmest Ivrit, det hebraiske sprog, som efter mere end to tusinde års dvale er vækket op til nyt liv som et virkeligt folkesprog, men også mange ting, som for os er naturlige og selvfølgelige, men som for dem er nyt og omvæltende, som f. eks. det at børste tænder og i det hele taget personlig hygiejne. Men de lærer også mange praktiske ting, teknik m. m. Når disse unge mænd og kvinder så kommer hjem, begynder de at reformere hjemmet, så langt det er muligt at få forældrene med. Selv om man regnede med et par slægtled til at svejse alle disse forskellige folk sammen til eet, ser man nu, at man — vi kan jo godt sige under nødvendighedens hårde tryk — allerede er nået forbavsende langt.

Men hvorledes får 1.823.000 mennesker, som der officielt opgives at bo i Israel pr. 1. juli 1956, føden i dette lille og ufrugtbare land. (Fra 5. november er dertil ydermere kommet de 300.000 arabere — 220.000 flygtninge og 80.000 bosatte — fra Gazaområdet, som jo nu hører under Israel).

For den, der har set landet bare så sent som i trediverne, skulle det synes en umulighed. Men tiden efter 2. verdenskrig og især de sidste 8 år har omformet store dele af landet til ukendelighed. Det er ikke sket ved noget slags mirakel, men ved en teknisk og arbejdsmæssig indsats uden sidestykke i historien. Store sumpområder er kanaliseret og drænet og derigennem forvandlet til utrolig frugtbar jord. Områder i Galilæas højland, der har ligget øde i snart 2000 år, og som for beskuerens øjne ikke syntes at være andet end sten, er blevet forvandlet til marker eller terrasser, hvor der nu gror vin, oliven, sydfrugter eller grønsager. Vandet, der her er en livsbetingelse, er enten hentet op fra dybe borerer eller i lange rørledninger ført fra kilder og floder.

Hele kystsletten fra Karmel i nord til Gaza i syd, der før lå hen som sumpe eller sandørkener, er forvandlet, sumpene til marker og sandklitterne i mange tilfælde til appelsin- og citronplantager, medens Karmels skråninger dækkes af nyplantede skov eller vingårde. Men det største under er Negev, ørkenlandet i syd. Milevidt brede før steppen sig. Kun om foråret efter vinterregnen gav den føde til beduinernes gede- og kamelhjorde. Nu er den — i virkeligheden frugtbare lermuld — pløjet op med mægtige traktorer og tallerkenplove, som kan skære så dybt ned, at de ødelægger tidslernes jordstængler (tornene, der voksede op og kvalte sæden). I de gode år kan her høstes korn uden kunstig vanding, men udebliver tidligregnen, slår høsten fejl. For ikke at være afhængig af regnen alene

og for at kunne tage flere afgrøder årlig, er man begyndt at bygge mægtige rørledninger — godt 2 m i diameter — som skal føre Yarkonflodens overflødige vand herved. Den ene ledning er færdig og fører nu 100 mill. m³ vand herved hvert år. Når den anden ledning om kort tid er færdig, vil der komme 200 mill. m³, men desuden har man ved borerige mange steder fundet vand, og man regner med i alt at kunne placere 500 landbrugskolonier herved.

Landbruget er og skal være et hovederhverv i Israel, for at man i videst muligt omfang kan klare sig selv i en konfliktsituation. Men man kan ikke leve af landbrug alene. Lykkeligvis indeholder Israels jord også mange mineraler, som man allerede er godt i gang med at udnytte. Mest kendt er vel Dødehavets mineralrigdomme, som man så småt har begyndt at udnytte. Dette vældige bassin indeholder, efter hvad en engelsk videnskabelig undersøgelseskommission engang fastslog, 2.000 mill. tons kaliumklorid, 980 mill. t magnesiumbromid, 22.000 t magnesiumklorid, 600 mill. t klorkalk og 11.000 t kogsalt. Så enorme mængder, at vi i virkeligheden ingen muligheder har for at fatte betydningen heraf. Foreløbig er det hovedsagelig kalien man udnytter, men man har dog også bygget nogle fabrikker dernede, som skal udnytte biprodukterne fra kaliproduktionen. Mest fremtidsinteresse knytter der sig til magnesiumsulfaterne. Man mener, at magnesium vil blive fremtidens metal, idet det i styrke og varmebestandighed langt overgår aluminium og er lige så let som det. Endnu er det dog kun på forsøgsstadiet, man har endnu ikke fundet ud af en tilstrækkelig billig produktionsmetode. I Negev findes der desuden betydelige fosfatminer, og Israel eksporterer allerede fosforgødning, foruden at de forsyner hjemmemarkedet. Der findes kobber ved Elath, jern, glassand, porcelænjord, marmor og skønt farvede granitter og meget andet, som kun venter på at blive udnyttet.

Men Israel har også en betydelig industri. Karmel består for en stor del af cementsten, og uden for Haifa ligger en meget stor cementfabrik, i mandattiden ledet af danske. Foruden denne har man to eller tre andre cementfabrikker og eksporterer betydelige mængder. Men ellers har man tekstilfabrikker, plasticfabrikker, diamanliberier, maskinfabrikker, en bilsamlefabrik, en bilringefabrik, konservesfabrikker o. m. a.

Det hebraiske universitet i Jerusalem har nu 3200 studenter og udvider stadig, men desuden findes der et ortodokst universitet, Bar Ilan-universitetet, bygget af U. S. A.s ortodokse jøder, og et juridisk fakultet i TelAviv. I Haifa ligger Haifas Technicon, der svarer til vor polytekniske

lærestalt og uddanner fremragende ingeniører og teknikere. I den lille by Rechovot sydøst for TelAviv ligger det af den afdøde præsident Weizmann grundlagte Weizmanninstitut, hvor mange fremragende videnskabsmænd arbejder, og dette instituts forsøgsarbejde har en stor andel i de gode resultater, man har opnået ved landets genopbygning. Man har nu også — i hvert fald delvis — fået indrettet en afdeling for atomforskning dernede.

Med den hurtige befolkningsforøgelse dernede er det naturligt, at byerne også kan opvise en stærk vækst. Mest mærkes det i TelAviv. Ingen by i verden kan opvise en sådan vækst. I 1909 var den et øde klitområde uden for Jaffa, i dag er den en myretue med stærkt op mod en halv million indbyggere. Haifa, der er vokset op ved den af englænderne byggede flådehavn og det store olieraffineri, har vel godt et par hundrede tusinde indbyggere, og Jerusalem, der efter frihedskrigen havde ca. 70.000, har vel nu knap 200.000. Men så er der vokset en vrimmel af småbyer op på mellem 10 og 75.000 indbyggere.

Et meget spændende spørgsmål i dagens Israel er olieforekomsterne. Man har fundet olie nordøst for Gaza, men de hidtidige borer har ikke vist tegn til overvældende olierigdom. Af de 8 fuldførte borer kommer i løbet af et år kun olie til knap to måneders forbrug, men da der også bores andre steder, f. eks. ved Dødehavet, mener de udenlandske olieeksperter, at man i løbet af det kommende år skulle nå til at have til landets eget forbrug »i krig og fred«.

Hvordan er så det folk, der har præsteret dette moderne eventyr?

Israel er naturligt et meget uensartet folk, sammensat som det er af mennesker fra alle klodens egne, hver med sit hjemlands særpræg. Men det ejendommelige er, at som Israel omskaber landet, omskaber landet folket. Endnu finder man den »typiske jøde« i Israel, men i næste generation vil han være en saga blot. De unge indfødte, sabres, som de kaldes, bliver en stærk og fribåren nation, fra barndommen vant til hårdt arbejde og med en stærk nationalfølelse og en dyb kærlighed til fædrenes ældgamle, men fornygede land.

Frode Thorngreen.

Frode Thorngreen er sekretær i »Den danske Karmelbevægelse« og redaktør af foreningens blad: »Ordet og Israel«.

Er der stadig plads til mennesket?

SOMMERENS store begivenhed var for mit vedkommende indøvelsen og opførelsen af Priestleys skuespil: »De kom til en stad«. Det var et stykke, som betog os, der arbejdedes med det, stærkt og satte mange tanker i gang. Man fik indtrykket af, at her mødte man en digter, der virkelig havde fingeren på tidens puls og derfor havde noget at sige os. Mange af jer gamle elever havde jo lejlighed til selv at se stykket opført, og selv om jeg da havde lejlighed til at holde foredrag for jer om det, føler jeg alligevel trang til at dvæle ved det endnu en gang.

Jeg havde den oplevelse kort efter at høre forfatteren tale ved et skottekursus på Engelsholm højskole. Han kaldte sit foredrag: »The ADMASS-man«.

Ordet ADMASS er et nøgleord i hans samfundsanalyse. Han har selv opfundet det, men det er efterhånden ved at vinde borgerret i det engelske sprog. Det er sammensat af AD (forkortelse for avertissement, altså nøgleordet i reklamesproget) og MASS (masse i psykologisk betydning). The ADMASS-man er altså det menneske, der gennem reklameteknik er gjort til et uselvstændigt, passivt massevæsen, og i denne udvikling så han vor kulturs dæmoniske fare.

Han førte udviklingen tilbage til Adam Smith, liberalismens grundlægger, fordi han også er grundlæggeren af konkurrence- og reklameprincippet. Det er derimod ikke England, men USA, der er foregangslandet i den moderne udformning af systemet. Slagordet er produktion. Formålet er at fremstille varer i masseproduktion. Om der er brug for varen eller ikke, er ikke så afgørende, heller ikke varens kvalitet, blot den kan afsættes. Derfor er den moderne salgsteknik en aldeles afgørende faktor ved hele systemet. Reklamens opgave begrænses ikke til at afsætte de varer, der er behov for, men den oparbejder selv nye behov. Det kan være behov for nyttige og gode brugsting eller rene luksusting. Før århundredskiftet

tænkte vel ingen på at gå og gumle i Amerika, men da reklamen havde bearbejdet folk tilstrækkeligt, blev tyggegummi en uundværlig artikel. Reklamen er virkelig blevet en samfundsmagt. Men dermed skabes også et behov for at tjene mere, så man kan få del i de varer, der er blevet opreklameret. Karakteristisk og vel også uundgåeligt for systemet er en let inflation (selv om en alvorlig inflation bør undgås), altså en stadig stigning i løn og priser, og et deraf følgende stadigt pengejag, som er et særkende for det vesteuropæiske og amerikanske menneske.

Imidlertid er det den psykologiske virkning, der er den alvorligste. Pengejagten betyder, at vi aldrig har penge nok, og derved bliver pengene det vigtigste. Det økonomiske problem kommer til at overskygge alle andre.

Det betyder igen, at respekten for arbejdets egen værdi forsvinder. Den gamle skomager lavede sko, der skulle kunne holde. Det var ham en æressag, at arbejdet blev udført upåklageligt, sådan som sko i følge gamle skomagertraditioner skulle laves, og arbejdet var hans, så han skulle kunne forsvare det over for sig selv. På samme måde den gamle skrædder, der syede tøj, som tøj skal syes. Solidt og med hensyntagen til de krav, der stilles til tøjet, men ikke følgende nogen skiftende modestrøm.

Nu produceres der udelukkende for at tjene penge. Arbejdet gælder ikke mere den faglærttes arbejderære, som måles ved hans arbejdet kvalitet. Det skal netop ikke laves så godt, at det holder for længe. Så vil der jo ikke blive arbejde nok i fremtiden. Skoene eller tøjet købes så af andre, der ligeledes er indstillet på at producere blot for at få varen omsat, så han kan forøge sin indkomst og få råd til at købe endnu flere af de mange usolide og ofte egentlig overflødige varer. Hermed følges lønkampen og den lette inflation, som egentlig er en gunstig økonomisk udvikling for dette system.

Man kunne jo nok sige, at det gør ikke så meget, når vi alle er i samme båd. Men det betyder jo, at alle er nødt til stadig at bruge mange penge. Det rammer kunstnere særlig hårdt. Det er ikke muligt for dem som tidligere at trække sig ud af produktionslivet og leve af næsten ingen ting, så de kunne hellige sig deres kunst. Også en opsparet formue har en hurtigt svindende værdi. Det er jo ikke bare kunstnere, der rammes heraf, men i det hele taget åndsarbejde, så hele systemet virker kulturnedbrydende.

Nu kan denne påstand jo i høj grad gøres til genstand for diskussion. Priestley tilhører selv overklassen, der har gamle nedarvede kulturtradi-

tioner af en meget høj værdi. Men vi andre kan vel ikke helt lade være med at tænke på, at den samme kultur kun levede i en ret snæver kreds i de øverste befolkningslag. Den brede befolkning, almuen, som man kaldte den, havde ikke del i den direkte, kun som et beundret ideal, som man så op til med ærbødighed uden at forstå ret meget af det. Så selv om denne forfinede kultur måske daler i kvalitet, så kommer den til gengæld ud i en langt større befolkning gennem alle de forskellige her i landet næsten alle statsunderstøttede kulturspredningsinstitutioner, hvortil jo også højskolerne hører. Alligevel er jeg tilbøjelig til at mene, at Priestley peger på noget væsentligt her. Det vil jeg senere vende tilbage til, blot så meget her, at det for mig at se ligger helt på linie med det, som Priestley pegede på, at hele »admass«-udviklingen gør menneskene til masse i psykologisk forstand. De bliver massemennesker. Det kan f. eks. iagttages på den måde, man bliver optaget af at sammenligne med andres levestandard. Ja, ikke nok med det, men denne levestandard måles ved rent ydre goder. Har man bil, radio, fjernsyn, køleskab o. s. v. Men det er jo trods alt ikke de væsentligste goder. Her mente han, at jo mere vægten lagdes på disse ydre goder, des mere tabtes sansen for de egentlige værdier, så folk bliver sådan, »at deres føde bliver tomhed, de inddrikker sludder, og i usmagelige klæder og med forvredne ansigter vil de opføre sig skrækkeligt.«

Han fortæller, at dette udvendige væsen slog ham, da han efter krigen genså Amerika. F. eks. i trafikproblemet i Texas, det rigeste land i verden. Selve bilerne var der sket en tydelig forandring med. Bilerne efter krigen så mere svulmende og kraftige ud, ikke sådan at forstå, at de virkelig var mere solide, men deres udseende var lagt an på at imponere. Alle familiens medlemmer skulle have hver sin bil. Hvis børnene havde en på 16 fod, så skulle forældrenes være 20 fod. Så skulle børnene have en på 18 fod, og forældrene måtte følge med og anskaffe sig en på 22 fod. Resultatet er, at vejene er ufremkommelige, fordi alle fylder unødigt meget. De eneste lykkelige i Texas var egentlig ham selv og de gamle negre. Det var nemlig de eneste, der benyttede sporvogne og andre offentlige trafikmidler. Og der havde de for øvrigt hver især mere plads end nogen af dem, der kørte i private biler, fordi så få benyttede disse transportmidler.

Endelig medførte hele admass systemet de mange nervøse sammenbrud, fordi alle altid måtte være på tærerne. Der skulle stadig produceres mere og mere og tjenes mere og mere, så der var aldrig tid til at slappe af. Men så bliver der heller ikke nogen tid til en personlig og menneskelig udvik-

ling. Resultatet er, at jo mere admass, jo mere kommer mennesker til at leve på anden hånd. Der er ikke tid til at fordybe sig i livet og dets gåder og værdier, fordi man skal dygtiggøre sig til indsatsen i produktionslivet og konkurrencen. Det eneste åndsliv, der bliver tid til, er meget overfladisk og serveret som lettilgængelige ikke krævende færdigvarer. I denne forbindelse pegede han på film og fjernsyn. Et særligt kapitel er den fra New York udgående billedsensationspresse, der mere og mere gør folk til analfabeter og helt vænner dem af med at tænke en tanke selv. Men hvor er det en triviel presse. Som eksempel på, hvor udvandet den er, nævnte han, at mens Suez-konflikten kun omtales i en lille halv spalte, kan man regne med, at Marilyn Monroe fylder en hel eller halv side i den samme avis.

Det er slet ikke nogen let sag at dæmme op for hele denne udvikling. Det er ikke sådan at forstå, at teknikken i sig selv er noget ondt, men den misbruges på uhyggelig måde, og det er en følge af selve admass-systemet.

Man skulle synes, at her var det naturligt, om skolen tog kampen op. Men om den engelske skole sagde Priestley, at man ofrer uhyre summer på skolen, men forgæves. De bliver ikke kulturbevarende, i hvert fald i yderst ringe grad, for der savnes en forbindelse mellem skolen og den verden, de unge kommer ud i, når de forlader skolen. Han udtrykte det ved at sige, at mellem skolen og kulturlivet ligger »gaden«, den brede masse. Man lærer f. eks. i skolen, at der var en stor dramatiker, der hed Shakespeare, men når man kommer ud af skolen, er der ingen Shakespeare, så er der i stedet for biografer, motorer, radio, fjernsyn og andre forlystelser, der er blottet for kultur og selvstændigt liv. Det er overfladisk og liv på anden hånd.

Nu kan man vel ikke direkte overføre udtalelser om engelske forhold på de tilsvarende danske, men mon vi helt kan sige hus forbi, når der tales om en afstand mellem dansk kulturliv og skolen. Når talen er om den danske skoles mulighed for at forvalte sin menneskelige opgave, så tror jeg, at den trues fra to sider. På den ene side står et stærkt forældrekrav, støttet af erhvervslivets krav om større kundskabsmeddelelse. Forældrene siger: »Vi lærte for lidt i skolen, og det samme skal vore børn ikke komme til at lide under.« Det kan føre til en overlæsning af børnene med forskelligartede kundskaber, så de intet lærer så godt, så det får nogen betydning, og måske kan det også føre til, at der kundskabsmæssigt stilles så store krav til lærerstanden, at den ikke kan få tid til at be-

skæftige sig med andet end det rent faglige og pædagogiske, så de slet ikke får mulighed for rent menneskeligt og kulturelt at udvikle sig. På den anden side står en stærk lærerorganisation, der gør krav på at være toneangivende og bestemmende i skolespørgsmål. De udgør jo sagkundskaben. Nu er jeg ikke i al almindelighed modstander af, at man hører og retter sig efter sagkundskaben, men i skolen er det noget andet. Skolens opgave hviler ikke i sig selv, men den tjener samfundet. Det gælder både de kundskaber, den skal meddele, og den menneskelige udvikling, den skal hjælpe sine elever til. I begge tilfælde må den altså rette sig efter samfundets behov og ikke sine egne organisationsønsker. Den må ikke blive en stat i staten, så mister den sin betydning. Det betyder selvfølgelig ikke, at den skal rette sig efter et tilfældigt flertals ønsker, for de kan meget vel være snæversynede. Der kan måske være anledning til at minde om Grundtvigs ord: »I skolemestrenes kreds er al laugstvang allerskadeligst, thi når skolemesterskabet bliver et håndværk, er det netop skadeligere, jo flittigere det drives!« Det må nemlig medføre den afstand

mellem skolen og kulturlivet, som Priestley taler om. Det bliver nemlig en hobbykultur, som ikke kan have almen interesse, fordi den ikke bliver en virkelig livende virkelighed for den almindelige befolkning, og altså heller ikke en hjælp og berigelse til det liv, den enkelte må friste her i tilværelsens hverdag.

Det er jo ikke hobbydyrkelsen, der skal redde os fra et menneskeligt forfald. Det kan være meget godt og hyggeligt som adspredelse, og kan måske også undertiden sætte noget igang, men det skal ikke overvurderes. For en højskolemand var det iøvrigt interessant at høre Priestleys syn på dette. Der var lejlighed til at stille spørgsmål til ham efter foredraget, og en af deltagerne, en dansker, vistnok fra København, mente da, at billedet var trukket for mørkt op, slet så håbløst var det ikke. Der var jo da bl. a. de mange forskellige aftenkursus. Han misforstod det først og troede, det drejede sig om højskolen, og svarede, at han godt vidste, at den danske højskolebevægelse havde virket i ca. 100 år, men det var jo kun en enlig svale. Spørgsmålet blev så gentaget og præciseret, bl. a. nævntes også litteraturkursus og lignende. Dertil svarede han, at det var slet ikke det, det drejede sig om. Han ønskede ikke forelæsninger om dramaet, men han ønskede dramaet selv. Han var i det hele taget ikke særlig imponeret af de forskellige aftenkursus og folkeuniversitetsforelæsninger. De faldt på linie med de forskellige fritidshobbies. Det var ikke noget, der trådte afgørende ind i hverdagen. Så troede han mere på teatret, rejseteatret og amatørteatret som en folkeopdragende faktor. Men først og fremmest måtte det være det personlige møde mellem mennesker, også når det kunne ske i foredragets form, men altså netop foredraget, eventuelt efterfulgt af samtale, ikke forelæsningen, den tjente et andet formål.

Men, sagde han, det ligger også i admassystemet, at det er meget vanskeligt at få en virkelig selvstændig personlig mening frem. Alting er blevet så dyrt. F. eks. kunne man i hans ungdom starte et tidsskrift for ca. 200 pund, nu ville det kræve måske 5 millioner. Den tekniske fuldkommenhed kvalte det egenartede, det selvstændige. De store investeringer krævede det store publikum, og derfor blev den glatte masse, eller det på bjerget anerkendte det dominerende. Ingen privat kunne jo da heller tænke på at starte fjernsyn eller radiosender. Og igen her gælder det jo, at man forlanger en vis norm, og en vis kortfattetthed, som svækker det i henseende til at være en virkelig levende kulturvirksomhed, der tvinger den enkelte til en virkelig selvvirksomhed.

Nu kunne det jo være morsomt at gennemgå med en række eksempler,

hvordan det virkelig fremkalder en overfladisk dogmefast tro på videnskab og teknik, så mennesket lægger ansvaret fra sig over på sagkundskaben. F. eks. disse ønskekostplaner, navnlig for børn, som de stakkels mødre tror på som livsnødvendige leveregler. Det forøger husholdningspengene til det uoverkommelige, og fordi der ingen hensyn tages til barnets appetit og spiseønsker, fylder barnet med spisevægringer til yderligere bekymringer for mødrene.

Det ville imidlertid føre for vidt, og i stedet vil jeg vende mig til stykket: »De kom til en stad.« Referatet af hans foredrag kunne måske give indtryk af en kværulerende gamling, som ikke ønskede at følge med tiden. Kan en, der skildrer den nuværende verden så pessimistisk, have noget at sige os, noget at tro på? Det synes jeg, han har i stykket. Det er meget dunkelt opbygget. Det tvinger en til selv at arbejde med det. Man får ikke noget foræret. Der er ingen færdiglavede meninger til salg. Der er ikke rigtig nogen handling i det. Vi ved ikke, hvor det foregår, og heller ikke, om de optrædende er døde eller levende. Scenens baggrund er en høj, svær port i noget, der ligner en bymur, og der er mørkt på scenen, da tæppet går. Personerne ved ikke, hvor de er, eller hvorfor de er der. Men de har alle været ude for en katastrofe, eksplosion eller lignende, og det er det sidste, de husker. Gennem samtalerne afslører de sig hver især, og hen imod slutningen af første akt går porten op, og lidt efter lidt går de alle ned i byen, hver med sit formål. I anden akt vender de så tilbage fra byen og fortæller, hvordan de har oplevet den, og afhængigt heraf går nogle tilbage til byen, mens andre vender tilbage til hverdagen.

Inden for denne ramme er stykkets spørgsmål da: Hvordan skal jeg i en bundrådden, hadende og egoistisk verden finde en sammenhæng og mening, altså noget, der er værd at leve for, ja endog dø for, hvis det kræves? Svaret gives i en dunkelt billede, et citat fra den kendte amerikanske digter, Walt Whitman: »Jeg drømte en drøm og jeg så en stad, og alle jordens riger formåede ikke at angribe den, for staden, jeg drømte om, var det nye venskabs stad.« Det er denne venskabs eller kærlighedens drømte by, de forskellige oplever, mens de selv er i en tilstand på grænsen mellem liv og død. Derfor bliver deres reaktion over for den i overensstemmelse med deres væsen.

Hovedpersonerne er Joe og Alice. Begge har de oplevet tilværelsens forløjede og bundrådne væsen og er ganske desillusionerede. Han har prøvet alt, set hele verden. Som ung, mens han endnu troede på livet og dets muligheder, gik han rundt med Whitmans digte i lommen, og

et enkelt citat husker han endnu: om det nye venskabs stad. Men han vrænger det af sig, for han tror ikke længere på noget. Han har lidt nederlag og skuffelser så tit, at han ikke synes, han kan tåle det en gang til. Derfor tør han ikke tro på noget som helst. Han tør ikke binde sig til noget, alting er råddent. Også som sømand kender han dette at have sejlet i ugevis, så forventningerne om at gense landjord har forskønnet forestillingen om landjordens salighed. »Man sejler mod land i morgengryet og drømmer om et herligt sted, så kommer man i land, går omkring i byen og opdager nød og elendighed, ser, den er bundrædden som alle andre. Også den stank af menneskets forrædderi mod kærlighed og venskab.«

Han er heller ikke kommunist. Han har set for meget til, at han kan tro på det. Han er en revolutionær, som ikke tror på revolutionen. Han har aldrig set mennesker gøre noget godt sammen. Gør de endelig noget godt, så gør de det for sig selv og for at tjene penge. Han vil derfor heller ikke ned i byen, vil ikke se, at den ser skøn og tillukkende ud. Han tør ikke give efter for selv den svageste tro på, at noget kan være godt og skønt. Der må først ske en afgørende forandring med ham.

Det sker gennem mødet med Alice, også hun er desillusioneret, så hun har mistet troen på mennesker. Hendes erotiske fortid har givet hende det indtryk, at alt er beskidt og forløjet. Men alligevel har hun i sig drømmen om noget fuldkomment, noget helt andet end det, hun kender. Ganske vist er det forkvaklet som et biografdrømmeri, en flugt fra virkeligheden, så hun tror, at lykken netop er, hvor hun ikke er. Derfor er hun også løbet fra det ene til det andet. Men længselen er der, så hun kan ønske at få byen at se, og kærligheden kan begynde at spire i hende, da hun møder Joe. Det bryder så et hul i det tvivlens panser, han har forskanset sig bag, og han følger hende ned i byen, der synes at stråle af en overjordisk skønhed.

De kommer altså til byen tomhændede, som de fattige i ånden. De har ingen forudfattede meninger og åndelige værdier, som de forskanser sig bag, men gennem den spirende kærlighed er de åbne til at opleve selve livet i mødet med kærlighedens og fællesskabets rige. Det styrker modet i dem, så de tør tro på deres egen kærlighed, så den får lov til at vokse. Den bliver en magt, der bestemmer dem, og denne oplevede kærlighed giver livet værdi. Det er ikke erotik, hvis væsen er at ville sit eget, men det er virkelig kærlighed, og den søger at glemme sit eget, den vil offer.

De forvandles ganske i byen. Han vrænger ikke mere Whitman-cita-

tet af sig, for nu er det blevet selve hans livsindhold. Han har fået noget, han tør tro på. Byen skildrer han som det sted, hvor der ikke er had, misundelse og gerrighed. Hvor mennesker selv gør noget til at forstå, at livet er vi alle fælles om. Det flygter man ikke fra. Der sidder menneskene ikke længere i hver sin jordhule, men er kommet op i solen, og ingen kan længere formørke den for dem. De er frie, sådan som han også selv er blevet fri.

Drømmen om kærlighedens fællesskab er nu blevet ham en oplevet virkelighed. Ja, det er blevet en troens vished. Han føler også, at han og Alice er de eneste, der har oplevet byen på den rigtige måde. Derfor kaldes han til handling, bort fra den rolige besiddelses idyl og ud i det uvisse, som det levende liv altid må være. Sådan må en virkelig åndelig vækkelse virke. Ellers er det kun en hobby. Ånd og tro kan ikke nydes i fred og ro, de må virke, og de kendes kun på deres frugter.

Joe kan ikke blive i byen, så gerne han end ville, han må vende tilbage til livet i offer for dem, der endnu ikke har kendt saligheden, livets værd i fællesskabet, og derfor ikke tør tro. Kærligheden er blevet større end han, og den tvinger ham til at sætte livet på spil, for kun således kan han bevare det. Sådan er livets væsen. Selv kærligheden fra Alice må sættes på spil for helt at vindes. Hun vil blive i byen. Den er alt for herlig til, at hun kan forlade den, og alligevel må han gå, følge sit kald, uden at forsøge at tvinge hende. Hun må stilles helt frit. Kun således bliver der plads for hendes kærlighed, så den tvinger hende til det store offer: at følge ham ud i livets håbløse kamp for en bedre verden, med tro, håb og kærlighed, trods alt.

Joe er fuldt klar over, at det ikke bliver nogen let sag. De vil møde mistillid og modstand. Ja, der vil komme tvivl i deres eget sind, og så ved de måske ikke engang, om de nogen sinde har været i byen, eller det kun var en drøm. Men kærligheden er dem så dyrebar en skat, at de må ofre alt for at opfylde den.

Det lykkes virkelig Priestley at fremstille det, så det ikke bliver en propaganda for en bestemt religiøs lære eller politik. Det virker troværdigt som en oplevelse af livet i kærlighed og fællesskab, og så tror man da også, at Joe og Alice vil kunne udholde livet, fordi de nu er opfyldt af noget, så de tør håbe i en håbløs verden, tro i en falsk verden og elske i en gerrig, hadfyldt og misundelig verden. Man tror på Joe, når han til slut siger til Alice: »Vi har et håb, som vi ikke taber af syne. Hver gang vi finder en gnist af håb hos et menneske, skal vi puste til gnisten, så den

bliver til en brand. — — Ja, lad dem bare sige, at vi ikke kan stille noget op. Det passer ikke. — — Der findes een ting, som man ikke kan forandre — hverken med slavepisk, kanoner eller fængsel. Og det er vor evige længsel og håb om at gøre verden bedre at leve i. Der er ikke mange, som vover at råbe det ud, arbejde for det, leve for det, dø for det, om det så er nødvendigt. Men der er alligevel een her og een der, og et par stykker på den gade og nogle flere på den næste, og til sidst skal du se, der bliver millioner af os. Tilstrækkelig mange til at bygge nye byer. Som vor by.«

Så er her da også givet et svar på spørgsmålet i overskriften. Ja, der er plads til mennesket også i dag. Men det går ikke automatisk, eller ved at man starter en bevægelse. Det er en ting, der sker i den enkelte, at han gennem kærlighed og fællesskab lærer at glemme sit eget, at sætte sit liv på spil i stedet for at søge at bjerge det.

Men hvor skal vi finde denne vor drømte nye venskabs stad? Vi kan ikke lige pludselig gå hen og lave os selv om, så vi erstatter vor egoisme med kærlighed. Det gør Joe og Alice heller ikke. Det er magter, de ikke er herre over, der kaster dem ind i »staden«, og det er den, der fremkalder forvandlingen. Ja, men sådan er det jo. Skal jeg prøve at finde det nye venskabs stad, så må det blive Guds rige. Det er det, de oplever som i et glimt, men så bliver det stående så stærkt, at nu er deres videre liv bestemt deraf. Men det ved vi om Guds rige, at Gud er selv den, der begynder den gode gerning i os og fuldender den. Det er altså i egentlig forstand en forkyndelse af evangeliet i stykket. Men det er holdt helt inden for den menneskelige forestillings verden.

Svend Åge Kampp.

Og så til slut en hilsen til alle gamle elever fra hele familien.

Anne, Kirsten, Elinor og Svend Kampp.

På pilgrimsfærd

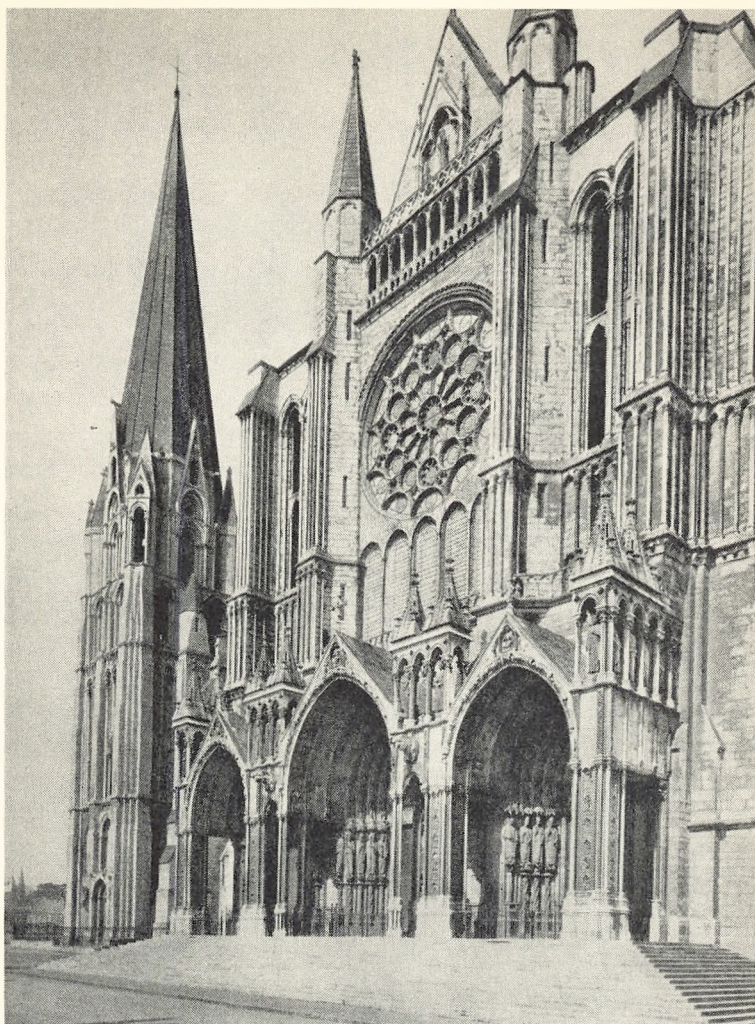
HVIS man fra Paris sejler 30 km op ad Seine, der her snor sig gennem frugtbare agre og store skove, ser man pludselig på sin venstre hånd nogle store, moderne bygninger opført af en ejendommelig gulbrun kalksten. Det er svært at gætte, hvad det er, man ser, det ligner mest en moderne fabrik eller banegården i en større provinsby.

Det er heller ikke så underligt, for komplekset er bygget af en moderne arkitekt, der er specialist i banegårde. Men her er han for en gangs skyld kommet lidt uden for sit felt, for det er nemlig et af Frankrigs største dominikanerklostre, vi har for os. Kommer man indenfor murene, vrimer det med dominikanermunke i deres lange, klædelige, hvide dragter; de fleste er unge, det er studenter, der her gennem syv år studerer katolsk teologi, vejledet af en række dominikanerpatres, sprænglærde teologer, knivskarpe hjerner. Studier og forelæsninger veksler med messer og tidebøn, men i middagsstunden kan der nok blive tid til at svale de hede, kronragede hoveder i Seines kølige, glidende vande.

Lige bag de moderne klosterbygninger forbavses man ved at se et nydeligt lille slot fra det 18. århundrede, med en stor men dårligt vedligeholdt park. Ejendommen, der i sin tid tilhørte ingen ringere end Ludvig d. 15.s berømte elskerinde Madame de Pompadour, blev i 1939 købt af dominikanerordenen, der derefter byggede de moderne klosterbygninger i tilknytning til slottet. I den samme park, hvori blomsten af datidens franske adel færdedes under latter og alskens skæmt, ser man nu dominikanerne vandre stille og værdigt to og to eller i små grupper, drøftende dybsindige teologiske problemer . . .

Det var i foråret 1953, at jeg boede et par måneder som gæst i dette kloster: Le Saulchoir. Men forresten er det slet ikke klostret, jeg vil fortælle om, men noget helt andet.

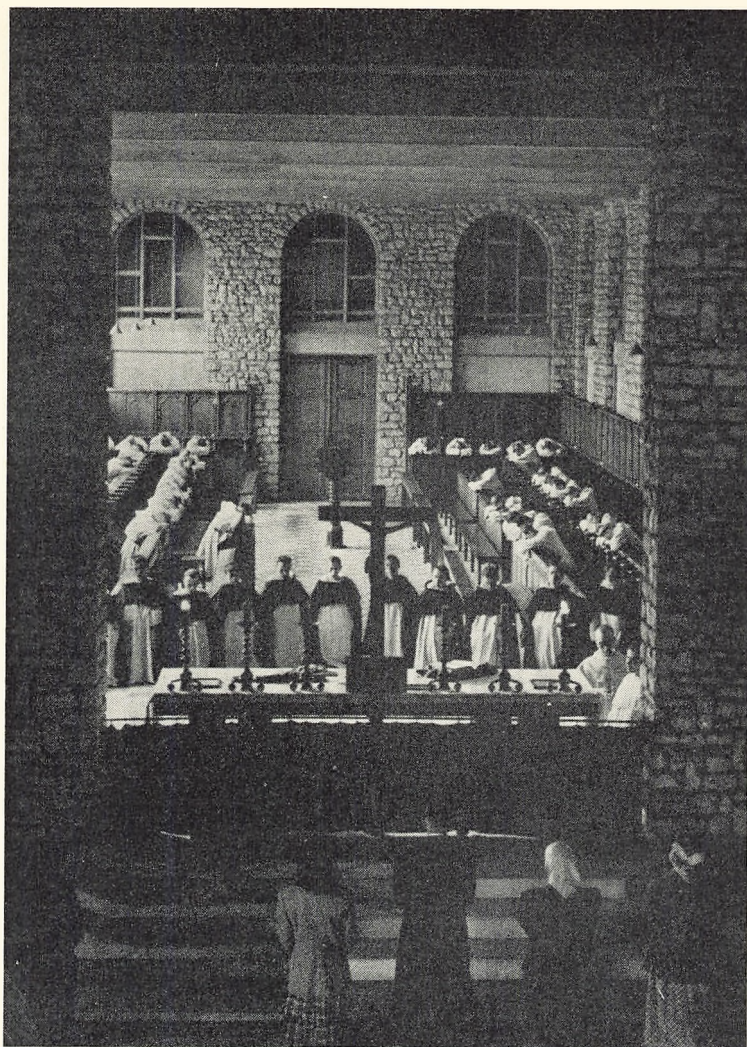
Chartres hedder en by, der ligger ca. 80 km syd-vest for Paris. Op over

Domkirken i Chartres.

den gamle bys små tage hæver sig en af Frankrigs smukkeste domkirker, indviet til Jomfru Maria. I denne kirkes klamme og iskolde krypt, hvor fugten driver ned ad hvælvingernes mørkegrå sten, står en mariastatue af træ, der gennem hele højmiddelalderen og i tiden derefter var målet for tusinder og atter tusinder af fromme pilgrimmes valfart. Det er dog ikke mere den oprindelige statue, man ser, men en nyere kopi af originalen,

der blev ødelagt ved den franske revolution. I de senere århundreder op-
hørte strømmen af pilgrimme lidt efter lidt. Men på en mærkelig måde
er der i de sidste årtier atter kommet tusinder af pilgrimme til Notre
Dame de Chartres. Den spæde begyndelse blev gjort derved, at den
franske digter Péguy alene og tilfods vandrede fra Paris til Chartres, og
om denne ensomme pilgrimsfærd skrev han et digt, der nu er kendt
og elsket blandt franske katolikker, en hyldest til den gamle Maria-kate-
dral, pilgrimmenes mål. Og Péguy's ensomme vandring og hans dejlige
digt derom blev stødet til, at fem katolske studenter fra Paris i pinsen
1935 foretog den samme pilgrimsfærd. I de følgende år sluttede flere
og flere op; efterhånden blev de katolske studenterforeninger i Paris klar
over, at her var en vældig chance til at få fat i Paris' mange studen-
ter, og støttet af den praktisk indstillede dominikanerorden blev den
organisatoriske side af en sådan pilgrimsfærd ordnet bedre og bedre og i
større og større målestok, efterhånden som årene gik. Kort før pinse 1953
opfordrede dominikanerne på Saulchoir mig til at deltage i den fore-
stående pilgrimsfærd. Det ville jeg meget gerne, og det skulle vise sig at
blive en stor oplevelse. Ikke mindre end ca. 12.000 af Paris' ca. 60.000
studenter havde meldt sig. Tidligt om morgenen pinselørdag kørte jeg til
Paris sammen med nogle unge dominikanere, og vi stødte ved Gare de
Montparnasse til en gruppe på 3000; de øvrige tog ligeledes i grupper
på 3000 af sted fra de andre banegårde i Paris. Det var kun meningen,
at vi skulle vandre den sidste halvdel af vejen. Med et ekstratog ankom vi
til en landsby, og på lignende måde ankom de andre grupper til små
landstationer ca. 40 km fra Chartres. Så begyndte selve valfarten i bræn-
dende sol ud ad de støvede landeveje. Vi var inddelt i smågrupper på ca.
50, halvt »drenge« og halvt »piger«, ledet af et par almindelige præster
eller dominikanermunke, og de gik ligesom vi andre med tunge ryg-
sække fyldt med sovepose, franskbrød, leverpostej, vin o. s. v. Når det blev
tid at spise, lejrede vi os gruppevis i et skyggende skovbryn og tog for os
af retterne, broderligt delende lækkerierne med hverandre. I middags-
stunden holdt vi bibeltime med udgangspunkt i pilgrimsfærdens motto:
»Kristus, vort håb.« Og så vandrede vi videre, medens vi gang på gang
syngende hyldede Jomfru Maria med: »Ave Maria, gratia plena...« (Lu-
kas 1, 28). Ved skumringstid lørdag aften nåede vi to små landsbyer, pi-
gerne gik til den ene og drengene til den anden, og vi sov udmærket på
gårdenes hølofter. Tidligt pinsemorgen forenedes atter de 1500 drenge og
1500 piger, og vi vandrede videre et par timer, indtil vi gjorde holdt på

Altergang hos dominikanerne på Le Saulchoir.

en stor mark. Her skulle vi fejre selve pinsedagen med en friluftsgudstjeneste. Midt på marken var et højalter rejst. Her holdt en biskop messe, assisteret af præster, messetjenere og et kor. I en stor cirkel udenom højaltret var rejst 50 små altre, et for hver af smågrupperne, og hver gruppes præst forrettede stillemesse foran sit lille alter i takt med højaltrets

sungne messe. Et ejendommeligt og smukt skue var det at se alle disse præster i deres flammende røde messehagler i funktion samtidig, og praktisk var det unægtelig også, især ved altergangen, hvor hver lille gruppes studenter modtog nadverens brød, Kristi legeme, hos sin egen præst. Så fortsattes vandringen, og atter overnattede vi på høløfter, og atter stod vi op mandag morgen kl. 6 for at vandre de sidste 10 km til Chartres. Katedralens slanke tårne sås langvejsfra gennem morgendisken, og ved 8,30-tiden myldrede vi ind i Chartres, opad de stejle, gamle gader, opad mod Notre Dame, og samtidig drog de tre andre pilgrimstog frem ad andre veje, opad mod Notre Dame, indtil alle 12.000 studenter på engang strømmede ind ad alle katedralens vidtåbne porte, mens alle kirkens klokker lagde et dirrende tonetæppe over byen. På slaget 9 skred den franske kirkes primas, kardinal-ærkebispem af Paris, Feltrin, ind i katedralen med et strålende følge af bisper klædt i guldbrokade; selv var han iført den purpurrøde kardinalkappe, han nylig havde modtaget i Rom. Da han havde taget plads på det baldakinsmykkede ærkebispesæde, der var anbragt yderst ude i korrundingen, og hvorfra der gik en bred rød løber frem til højaltret, der stod midt i kirkens korsskæring, begyndte gudstjenesten. Dennes centrale del, forvandlingen af nadverens brød og vin til Kristi legeme og blod, udførtes af kardinalen, der da gik frem til altret og for alles øjne, i dybeste stilhed — man hørte kun et øjeblik den lille messeklokkes korte, klingende klemten — hævdede nadverelementerne højt over sit hoved; forvandlingen var fuldbyrdet. Ellers kan man ikke sige, at der var stille i kirken, når den tusindtallige skare sang med på de gamle enstemmige gregorianske melodier til messens forskellige liturgiske led. Aldrig har jeg hørt noget lignende. Orglet ledede sangen med basuner og trompeter, men det hørtes knapt, således overdøvede studenternes sang det ærværdige orgel. I alle kirkens høje vinduer sidder strålende middelalderlige glasmalerier i dybe røde, blå og gyldne farver, en hel billedbibel. Chartres var tidligere et af centerne for glasmosaikkunsten i Europa, og vinduerne i katedralen er i dag en af de største skatte, Frankrig har på dette område. Disse gamle glasmalerier, gennem hvilke solens stråler brødes glødende og spillende i alle regnbuens farver ned gennem det mægtige rum, bidrog yderligere til den festlige stemning. Dagudstjenesten var endt, myldrede vi ud og slog os ned som en græshoppesværme på en mark udenfor byen, hvor vi holdt vældigt festmåltid på resterne af provianten. Om eftermiddagen var vi atter i katedralen, men denne gang nede i krypten for at holde andagt til ære for Jomfru Maria. Da var det uden al

Musiklærer
Hans Christensen

pragt, stille og enkelt forløb andagten på stedet, hvor middelalderens fromme pilgrimme havde knælet i bøn til Guds moder, Maria. Straks derefter tog vi med toget til Paris, hvor vi skiltes, og hvorfra jeg atter vendte tilbage til klostrets stille verden.

Det er en mærkelig fornemmelse at komme som en helt fremmed, som udlænding og tilmed protestant og opleve dette, jeg her har skildret. Hvordan kan man være med til det, uden at det i al sin fremmedartethed byder én imod? Jeg ved det ikke, jeg ved blot, at jeg ikke et øjeblik var med til noget, som jeg ikke kunne glæde mig over, og det gjaldt både livet i klostret og pilgrimsfærden. Ikke sådan, at jeg faldt på næsen og absolut ønskede det ligesådan her hos os, men der var en rigdom og en fest og en ægte livsglæde over det altsammen, noget med at det ganske almindelige jordiske liv gennemglødedes af himmelsk fryd på en så håndgribelig måde, som vi ihvertfald meget sjældent møder det hos os, noget i retning af det, som apostlene må have følt, da de oplevede Helligåndens komme den allerførste kristne pinse. Nu er det over tre år siden, jeg oplevede dette, og stadig står det lige frisk i sindet, og stadig ved jeg ikke, hvad jeg skal med det, andet end glæde mig over det i stille timer.

Lad disse brogede minder være min hilsen til alle jer, kendte og ukendte læsere.

Hans Christensen.

Johan Sebastian Bach

(1685—1750)

I 1829 opførte den kun 20-årige komponist Felix Mendelssohn-Bartholdy Bachs Matthæus-passion ved en Gewandhaus-koncert i Leipzig, og denne koncert blev skelsættende for både Bach og Mendelssohn. — At en 20-årig musiker kunne yde denne kæmpemæssige kraftpræstation, var bemærkelsesværdigt i sig selv, men endnu mere bemærkelsesværdigt er det, at den omtalte koncert skulle komme til at indlede den Bach-renæssance, som danner grundlaget for vor tids viden om den store barokkomponist.

Matthæus-passionen blev opført første gang på langfredag 1729 i Thomaskirken i Leipzig, hvor Bach dengang var organist og kantor. — I lighed med næsten hele komponistens øvrige produktion er Matthæus-passionen et udpræget lejlighedsarbejde — skrevet med direkte henblik på den førsteopførelse, som det fik. Om værket har været opført flere gange i Bachs levetid, kan vanskeligt konstateres, men det står i hvert fald fast, at samtlige Bachs værker efter hans død i 1750 forblev fuldstændig upåagtede indtil 1829, hundredåret for Matthæus-passionens førsteopførelse i Leipzig.

Hvordan kunne det gå til, at geniet Bach blev miskendt af sine samtidige og de nærmest følgende generationer i en sådan grad, at komponistens død i 1750 end ikke i mindste måde påkaldte offentlighedens opmærksomhed? — Forklaringen ligger i den omstændighed, at Bachs kunst allerede forlængst »var gået af mode« i 1750. Den svulmende yppighed, den dybsindighed og tyngde, som er så karakteristisk for al barok kunstudfoldelse, kunne ingen anerkendelse vække hos en opvoksende generation, som fandt behag i en enkel, ukompliceret, mere overfladisk udtryksmåde.

Af Johann Sebastian Bachs ialt 20 børn — (han var særdeles lykkeligt gift to gange) — er 11 sønner, og af sønnerne er der tre, som spiller en fremtrædende rolle i den tidligere wienerklassik. Når man dengang talte

om »den store Bach«, hentydede denne ærbødige betegnelse ikke til Johann Sebastian, men til hans søn, Carl Philipp Emanuel. Denne sidste var helt i overensstemmelse med den nye tid, rokokoen, og vi, som nu med fuld ret betegner hans fader, barokmesteren Johann Sebastian, som »den store«, kan ikke forstå, at sønnen hånligt og fuldkommen respektløst kunne omtale sin fader som »den gamle paryk«. At vi igennem denne vor viden om forholdet mellem fader og søn får et meget skarpt billede af den nye tids ånd, kan jo imidlertid heller ikke benægtes.

Johann Sebastian Bachs produktion er enorm. Bach skiftede i sine ungdoms- og manddomsår stilling temmelig tit, indtil han faldt til ro i Leipzig, hvor han tilbragte de sidste 27 år af sit liv som organist og kantor ved Thomaskirken. Den hyppige skiften stilling i forbindelse med den omstændighed, at næsten alle hans værker blev skrevet til ganske bestemte lejligheder, bevirker, at man må betegne operaen som den eneste musikform, som han aldrig har dyrket. — Når han var fyrstekapelmester, skrev han hovedsagelig verdslig musik af enhver art, og når han sad i sine skiftende organiststillinger, skrev han i overvejende grad kirkemusik. Eksempelvis kan det nævnes, at han igennem fem år skrev en stort anlagt kantate over dagens tekst til samtlige søn- og helligdage i kirkeåret. Der skulle med andre ord foreligge ca. 300 (!) kantater fra Bachs hånd, og kantaterne udgør kun en beskedent brøkdel af den samlede produktion!

Bachs Matthæus-passion betegner et uovertruffet højdepunkt, ikke blot i Bachs produktion, men også i sammenligning med alle andre foreliggende passionsværker i musikhistorien. — Kristi lidelseshistorie har med sin uendelige rigdom på dramatisk stof lige fra middelalderen og indtil vore dage været gjort til genstand for talrige musikalske bearbejdelser, men der er ingen, som tåler sammenligning med Bachs. Med suverænt mesterskab skildrer han den jødiske folkemængdes ubønhørlige krav om Kristi korsfæstelse, Pilatus' usikkerhed over for dette krav, Peters afgrundsdybe fortvivlelse over at have fornægtet Kristus, den kristne menigheds undren og taknemmelighed over, at Kristus ville gennemgå sine lidelser for vor skyld. — Naturligt nok fremhæver Bach det sted, hvor tempelforhængen sønderrives fra øverst til nederst samtidig med, at Kristus udånder på korset, som beretningens dramatiske højdepunkt. På intet tidspunkt ser man denne begivenhed klarere for sig, end når man hører de dybe strygeinstrumenters hurtige løb oppefra og ned.

Matthæus-passionen er skrevet for en meget omfattende besætning:

Talrige solister, to store, blandede kor, et mindre drengekor, to orkestre, to orgler og cembalo. På grund af værkets kolossale længde plejer man at opføre første halvdel skærtorsdag og anden halvdel langfredag.

Hvilke menneskelige egenskaber havde den mand, som kunne skrive et sådant mesterværk? — Bach var dybt religiøs. Alt, hvad han beskæftigede sig med, var gudstjeneste for ham, og når han forsynede hvert enkelt nykomponeret værk, hvad enten det var kirkeligt eller verdsligt, med påtegningen *Soli Deo Gloria* (Gud alene æren), var dette ikke tom, overfladisk manér. Hans kristentro var oprigtig og dybtfølt, naiv og enfoldig i disse ords allerbedste betydning. — Han var overordentlig lykkelig i sit familieliv, men i sit forhold til sine skiftende arbejdsgivere (fyrster, lærde skolers rektorer, menighedsråd) oplevede han tit alvorlige konflikter, som var forårsaget af Bachs noget usmidige stædighed og stridbarhed i forbindelse med samtidens totale mangel på evne til vurdering af Bachs geni.

At der skulle gå 100 år mellem Mathæus-passionens førsteopførelse og den opførelse, hvortil Mendelssohn-Bartholdy tog initiativet i 1829, har vi ingen forudsætninger for at forstå i dag. Vi kan kun beklage, at den i sandhed store Bach ikke i levende live opnåede at blive vurderet

efter fortjeneste, og dertil ønske, at vi og kommende slægter må kunne levendegøre Bachs musik ved at opføre den i den samme ånd, hvori den blev skrevet: Soli Deo Gloria.

Erik Lindberg Jensen.

Vi har desværre ingen lejlighed haft endnu til at takke så nær alle vintereleverne 1955—56 for den smukke bryllupsgave til os, så nu må vi gøre det herigennem for at få takken ud til alle. — Tak!

Vi bor nu i Haderslev i en herlig 4-værelses lejlighed med centralvarme, tjenestetelefon og alt andet til faget henhørende, og vi har det særdeles godt i enhver henseende. — Det er forhåbentlig fuldstændig overflødigt at gøre opmærksom på, at enhver Vestbirk-bekendt naturligvis er hjerteligt velkommen til at aflægge os visit, når som helst vejen måtte falde forbi.

De bedste ønsker om en god jul og et lykkebringende nytår for alle årsskriftets læsere.

Inger og Erik Lindberg Jensen.

Sigfred Neermann

DEN 7. juni fik vi den tunge meddelelse, at vor musiklinies første leder og gode medarbejder, *Sigfred Neermann* var død. Meddelelsen kom ikke overraskende. Vi vidste, at han gennem de sidste år havde været alvorlig syg — men alligevel: vi lærer aldrig at forlige os med døden og dødens kræfter.

— Der var engang to unge højskolelærere, den ene var på Ryslinge, den anden på Dalum. De mødtes i toget — en lang rejse lå foran dem. Der var god tid til at tale sammen — og de talte uafbrudt om eet og det samme: om en højskole med musikundervisning. Mere end tyve år efter mødtes de to igen en lys sommerdag på Ornum Strand ved Storebælt, og nu skulle tanken virkeliggøres: en musikafdeling på Vestbirk folkehøjskole med Neermann som leder. Det lykkedes — og det ville have lykkedes helt ud, hvis Neermann var blevet her og bevaret sin sundhed og arbejdskraft. Her vil vi slet ikke prøve på at bedømme hans arbejde for den folkelige musik og hans værd som højskolemand. Kun vil vi sige en hjertelig tak for de mange gange, han glædede os og egnen med sin dejlige sang.

Af alt, hvad han har sunget for os, husker vi vist bedst Griegs herlige digt »Til ungdommen«, vel netop fordi det så helt var i pagt med Neermann selv:

Kringsatt av fiender, gå
inn i din tid!
Under en blodig storm —
Vi dig til strid!

Kanskje du spør i angst,
udekket, åpen:
hvad skal jeg kjempe med,
hvad er mitt våpen?

Neermann og frue

Her er ditt vern mot vold,
her er ditt sverd:
troen på livet vårt,
menneskets verd.

Dette er løftet vårt
fra bror til bror:
vi vil bli gode mot
menneskenes jord

Vi vil ta vare på
skjønnheten, varmen —
som om vi bar et barn
varsomt på armen!

Neermann løftrøde varsomt noget af det fineste og bærende i nordisk kultur, når sangen helt greb ham.

Neermann døde i Randers som nævnt den 7. juni en lys sommerdag. Samme dag blev båren ført til Fyn, til Kauslunde (Karen Margrethes hjem). Vejen blev lagt forbi Vestbirk. Vi og vore elever fik på den måde

lov til at bringe ham en sidste hilsen fra den skole og den gerning, han holdt så meget af. Det blev en rig stund for os alle, da vi sang den salme — Om alle mine lemmer — som Neermann holdt mere af end nogen anden salme.

Lad os her gengive de første fire vers, for de har meget at sige os — også om det bærende i Neermanns livssyn. Det syn, ud fra hvilket han gjorde sit arbejde.

S. B.

Om alle mine lemmer
var fuld' af idel sang,
om de så højt istemmer,
at det i skyen klang,
og sang jeg dag og nat —
jeg kunne dog ej gælde
med tak Guds rige skat.

Se, skal jeg alt fortælle
fra mine ungdomsår,
hvad skæbne og tilfælde
mig da for hånden var —
jeg kan dog andet ej
end i forundring falde
ved Guds husholdnings vej.

Jeg ved vel, at den sommer
ej vare kan altid,
en vinter efter kommer
og mig vil farve hvid;
jeg ser, mit levnedts træ
alt tager til at knoppes,
min styrke går i knæ!

Her fra med mine fædre
engang jeg vandre bør,
det kald er og langt bedre
end det, jeg havde før;
er end jeg fro som gæst,
er ude længe fristet,
dog vorder hjemmet bedst.

Paul la Cour

VED vort efterårsmøde i 1955 talte vor store digter Paul la Cour. Det blev for os alle en rig oplevelse, et møde med et sjældent fint menneske og en dyb tænker. Læs blot »Fragtmenter af en dagbog«. I mit eksemplar af denne bog skrev han: »Tak, fordi jeg fik lov til at møde — — jer i jeres gerning på Vestbirk og føle, hvor stor forbindelsen er mellem vores arbejde.« Det var netop denne nære forbindelse, vi mødte i hans foredrag. Og lad mig i sammenhæng hermed minde om, at vor Højskolesangbog har 3 af Paul la Cours bedste sange. Tag jeres højskolesangbog frem og læs eller syng: 783 a: Hvor klart dog stjernen ses i nat, 807: Som blade samlet på en gren, og 820: Det kom som en susen ved aften. Gennem optagelse af disse tre sange har folkehøjskolen vist Paul la Cour sin anerkendelse og sin tak.

Nu i eftersommeren døde han, vor store digter og fine lyriker. I al stilfærdighed vil vi gerne mindes Paul la Cour med hjertelig tak for, hvad han har givet os, ved at gengive nedenstående digt, som han selv læste for os ved nævnte møde. Det er hentet fra »Udvalgte digte 1928—1951«. Og vi vil gerne sige fru Gerd la Cour og Gyldendalske forlag tak for venlig tilladelse til at bringe det i vort årsskrift.

S. B.

Vandet under græsset

De gamle på egnen siger, at under det magre land
løber nede i dybet en vældig åre af vand.

Det hænder, at de kan høre den mumle, når natten er tyst.
De siger, det lyder fjernt som en vår i jordens bryst.

De ligger i deres senge og lytter til pulsen, der bor
i kamrene under græsset i den grønnende jord.

Der findes måske en latter, et hemmeligt kildespring,
en leende åre af levende vand begravet i alle ting.

Og når de i gulvets fjæle hører vandårens sang,
synes dem livet et eventyr og dagen mindre trang.

Det kommer dem for, at de lever og dunkelt er i en favn,
hvor alting står sluttet omkring en drøm, og ingen har alder og navn.

Paul la Cour.

Jeg kan huske —

Jeg kan huske en solhed dag
min unge fader gå
i hvid- og sortstribet tøj,
med tobaksfarvet stråhat på.

Jeg må holde det billede fast:
et hvid- og sortstribet ben
og min hånd, der greb om hans hånd
som en fuglefod om en gren.

Jeg ved ikke tid eller sted.
Vi gik på en sollun vej,
og fader fløjtede under sin hat
lykkeligt hen for sig.

Pludselig slap han min hånd
og løb i græsset ind,
smed sin hat og slog en kolbøtte
hurtig som en vind.

Siden kom krig og nød.
Jeg så ikke mere hans smil.
Telegrammerne sad i hans hjerte
plantet som pil ved pil.

Jeg husker ham kun i nød.
Men fjernt bagved årenes hast
spøger et smil af min unge far.
Jeg må holde det solsmil fast.

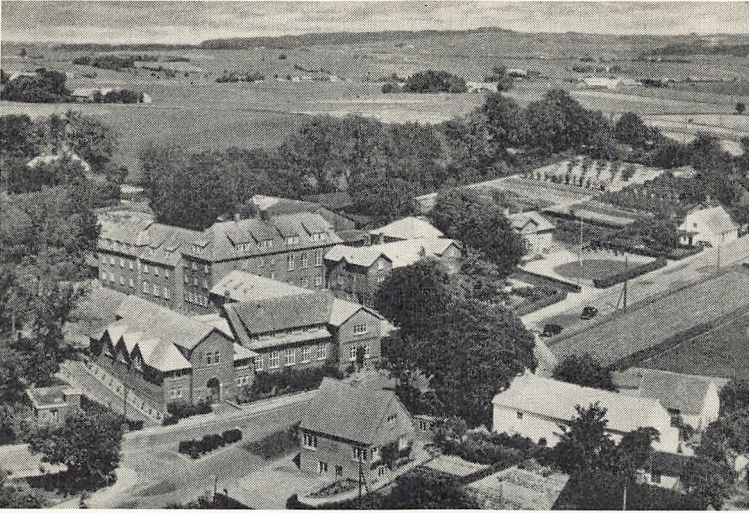
Et smil — imod år af ve.
Det er nok, det er evigt nok.
Vi er unge først. Så bli'r vi trætte.
Andet skal ikke ske.

Jeg må holde det billede fast:
et hvid- og sortstribet ben
og min hånd, der greb om hans hånd
som en fuglefod om en gren.

Af årets gang

SOM I ved, har vi i de sidste år udsendt årsskriftet til jul uden »årets gang«, idet denne har været udsendt som et særligt hefte med indbydelse til elevmødet. Nu tvinges vi desværre af økonomiske grunde til at opgive at udsende årsskriftet af to gange — og hertil kommer, at mange, navnlig af de ældre årgange, har ønsket at få årets gang med i juleheftet. Nu sker det. Vi kan i år gøre det kort, da der kun er et halvt år at fortælle om. Ganske vist et halvt år, hvori der er sket meget.

Først — desværre — påny ændring i lærerstaben. I september blev Lindberg ansat som organist i Haderslev. Vi har hele tiden vidst, at Lindberg før eller senere måtte rejse, da hele hans hu stod til at blive organist ved en kirke, hvortil han også har eminent store evner, men vi havde håbet, at han havde blevet hos os i vinter. Her var vi dog forberedt. Overraskende, og en ubehagelig overraskelse, for os, var det at komme hjem fra Finland i slutningen af august — og få at vide, at Kampp tænkte på at rejse fra os. Kjellerup valgmenighed havde opfordret ham til at blive dens præst. Nu havde vi jo nok tænkt, at Kampp engang ad åre ville blive præst — men vi havde i hvert fald håbet at beholde ham de første fire-fem år. Nu blev det anderledes. Som I sikkert vil vide fra dagspressen, har Kampp nu midt i november måned sagt ja til at være præst for Kjellerup valgmenighed fra 1. januar at regne. Endnu medens dette skrives, ved vi knap, hvordan vi får vort lærerspørgsmål ordnet. Lykkes det ikke at finde en god vikar fra 1. januar til 1. april, har Kampp lovet at være her fire dage om ugen. Hvor meget vi end må beklage, at vi må sige farvel til Lindberg og Kampp, glæder vi os på den anden side over, at vi her på skolen har så dygtige lærere, at man sender bud efter dem fra anden side. Og vi ønsker dem begge til lykke med deres nye gerning — krævende bliver den for begge familier. Men vi ved også, at de har gode forudsætninger for at løse de store krav, der vil blive stillet til dem. Vi

Vestbirk Folkehøjskole. Elevmødedagen 1956

har jo haft og får lejlighed til at takke dem for deres gode hjælp, men vi vil også gerne her i årsskriftet sige både Lindbergs og Kampps en hjertelig tak for den tid, de har været hos os. Deres gamle elever vil mindes dem med taknemmelighed — og trods det, at vi vil savne dem her, ønskes dem al mulig lykke på vejen videre fremover. Nå — helt slipper vi nu ikke forbindelsen med dem. Vi regner med, at de nu og da kommer tilbage for at yde os en hjælpende hånd, når det kniber.

Som medhjælper for Lindberg i vinter, havde vi i sommer antaget Hans Kristensen, cand. theol. og organist. Det sidste år har Hans Kristensen været hjælpepræst i Lyngø og lærer på Sorø ungdomsskole. Nu måtte Hans Kristensen overtage musikundervisningen selvstændig og ikke, som meningen var, hjælpe Lindberg. Den øvrige lærerstab fortsætter. Og vi håber inden længe også at finde en god afløser for Kampp.

Det andet, der har optaget os meget i efteråret, er en forbedring af skolens bygninger og materiel. Som I ved, har hovedbygningen længe trængt til nyt tag. Nu er håndværkerne i fuld gang dermed. Samtidig er vaskerum, toiletter, baderum m. m. moderniseret. Nyt gulv — parket — har vi fået i biblioteket og på en del af gangene. Nye stole til gymnastiksalen, ligeså plus borde til biblioteket. Vi har ingen billeder deraf endnu — men kom selv til elevmødet og se, hvor smukt og godt vi har fået det. Vi glæder os daglig derover — og vore elever med.

Vi har også fået et tonefilmsapparat. Som I ved, har vi længe ønsket os det. I har jo selv hold efter hold givet os et bidrag dertil, og nu i efteråret fik vi fra Østbirk sogneråd 800 kr. til samme formål. Vi siger Jer alle og sognerådet tak for den gode hjælp til undervisningen og underholdning, som et filmsapparat er. En hjertelig tak.

Lærerne, navnlig musiklæreren, har længe ønsket en båndoptager. Da skolen ikke har råd til at købe en sådan, har jeg indtil videre anskaffet een for egne midler. Men det er jo meningen, at skolen skal overtage den, så snart der bliver mulighed derfor. Vi glæder os over, lidt efter lidt, at få det i orden her på den gamle skole.

Om sommerskolen har vi kun godt at sige, ja, mere endnu: den gik ualmindelig godt. Tak skal I have, alle I gode elever, for vort gode samvær, både i leg og i arbejde.

Møder og kursus. Vor største skolearbejde, udover det daglige, vedrører møder og kursus. Kr. Himmelfartsdag havde vi vort forårsmøde. Richardt Gandrup talte om kundskabsmeddelelse og opdragelse. Pastor Ruth om Indre Mission, tidehverv og grundtvigianismen — i tilslutning til Ruths egen gode bog om Anders Nørgaard.

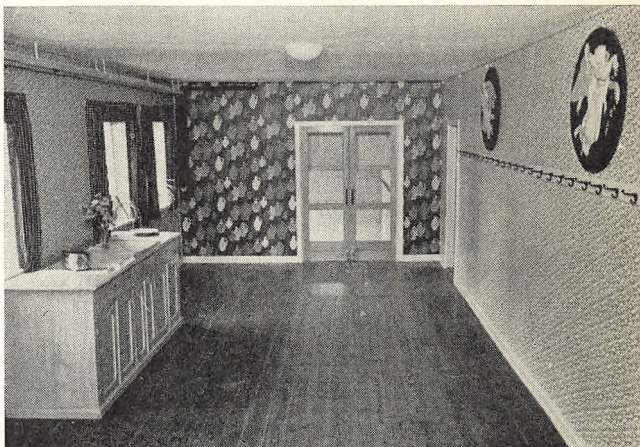
Elevmødet, sommerens største begivenhed, holdtes i år den 23. og 24. juni under meget god tilslutning. Lad os i korte træk opridse mødets forløb. Vejret var strålende — en god hjælp til et festligt elevmøde. Lørdag eftermiddag begyndte mødet med en musikdemonstration over Carl Nielsens værker ved Lindberg og eleverne. Generalforsamling i elevforeningen, dans og afslutning ved nidnatstid med Sct. Hansbål i haven. Søndag indledtes traditionen tro med gudstjeneste i Østbirk kirke, hvor vi alle hjalp hinanden, jeg prædikede, Kampp var kordegn, Lindberg organist. Eleverne sang korsang, og Karen Aagaard sang solo: »Min Jesus lad mit hjerte få« men Carl Nielsens smukke melodi. Over middag skolens generalforsamling. Derefter foredrag af Kampp og mig. Kampp talte om og ud fra Priestleys skuespil: »De kom til en stad«. Jeg om mennesket og velfærdsstaten. Om aftenen opførte elever og lærere under Kampps fortrinlige direktion: »De kom til en stad«. En god afslutning på et par rige samværsdage.

Musikkursus fra 1.—15. juli havde i år større tilslutning end nogen

Haven nu

Biblioteksgangen

Den lyse stue

Den tavse læsestue

sinde før, ca. 90 deltagere fra alle egne af landet. Som vore gode medarbejdere i disse dage havde vi som sædvanlig kantor, viceskoleinspektør Eske Nielsen, pianisten Poul la Cour og organist Frede Andersen. Desuden medvirkede maleren Sparre Christensen og pastor Thorkild Skjerbæk. Vi nåede også i år under kursuset at afholde to store koncerter: kirkekoncert i Østbirk kirke og en »verdslig« koncert herhjemme på skolen. Disse 14 dage er en stor og værdifuld oplevelse for os alle — og de bidrager i høj grad til at skabe kontakt med højskolefremmede kredse. Selvfølgelig forstyrrer det skolens arbejde noget, men alligevel er jeg sikker på, at ingen af eleverne ville undvære disse dage — trods det, at de måtte flytte sammen i »stor-børnekamre« (!) for at skaffe plads til de mange fremmede. Musik og sang har dog en egen evne til at gøre livet rigt.

Næst efter elevmødet er forældrefesten vor skønneste festdag. I år holdt vi den som afslutning på de første 3 måneders sommerskole. Det gav festen en noget vemodig stemning.

I dagene 3.—6. september holdt de jyske landboforeninger deres husmoderstævne her under ledelse af fru Rigmor Pinstrup og konsulenterne frk. Andersen, Frederiksen og Vad. Det blev nogle travle, men såre fornøjelige og lærerige dage. Antallet af faste deltagere var 200 og ved det offentlige møde var man ved at sprænge alle mure, da deltagerantallet var ca. 700, om aftenen vist endnu flere. Fru Mette Fog Pedersen og forstanderinde Marie Herping indledte en diskussion om: Hvordan opdrager man fremtidens husmødre? Forstander Brix, Jelling, talte om vort arbejde. Fru Karen Harrekilde Pedersen fortalte om indtryk fra husholdningsarbejdet i Thailand og viste lysbillede dernede fra. Konsulent Jørgen Christensen fortalte om egnen og ledte udflugten til hærvejen. Jeg fortalte om skolens historie og talte om samvittighedslivet. Kantor Eske Nielsen havde sangtimer, og kgl. skuespillerinde fru Ingeborg Brams reciterede og læste op — en strålende aften. »En uforglemmelig aften«, stod der i bladene dagen efter, og sådan vil den aften nok også stå for vore elever.

Nogle få dage efter, den 8. og 9. september, havde vi igen nogle rige dage, jubilæumsfest og efterårsmøde. Disse mødedage får deres eget festlige præg, fordi så mange gamle elever deltager. 90 ialt. Heraf havde 10 været elever for 50 år siden eller mere, 38 for 40, 4 for 35, 5 for 30 og 14 for 25 år siden — og 3 fra andre årgange. I år var der særlig mange, men det skyldes nok, at skolens tidligere forstander Kr. Nørsgaard ikke

Lindberg

Gerda på kontoret

Familien Kampp

Nicolai Ludvigsen
under sig for en
gangs skyld lidt ro

alene talte, men kunne holde 40 års jubilæum, for så vidt som det var 40 år siden, han kom til Vestbirk som ung lærer. Ved festen lørdag aften tog mange af »jubilærerne« ordet for at takke Nørgaard og mindes de længst forsvundne dage på deres gamle skole. »Skønne Vestbirk« lyder med en særlig klang en sådan aften. Foruden Kr. Nørgaard talte højskolelærer Richard Andersen, forstander Mandø, Ry, og jeg. Søndag formiddag havde vi høst-gudstjeneste i Træden kirke, og om aftenen læste forstander Nissen og frue, Antvorskov, Leck Fischers skuespil »Magtens brød«.

Endnu et møde havde vi, inden skolen sluttede, idet socialpolitisk forening for Horsens og omegn den 20. september holdt et møde her med 115 deltagere.

Skolens udflugter.

Til et skolearbejde hører udflugter. De mange små og store ture er med til at ryste os godt sammen og fremme det kammeratskab, som er en nødvendig forudsætning for en god skolesommer. Vore første småture går jo gerne til Vorbjerg og Sukkertoppen (Fru Mule), og senere tager vi længere ud. Lige efter pinse, mens bøgeskovens lyse bræm endnu ikke var mærket af storm og regn, havde vi den herligste cykletur gennem skovene (kaffedrikning i det fri) til Tamdrup skønne kirke. Pastor Wolff fortalte kirkens historie (måske er den bygget af Harald Blaaland). Hjemvejen gik over Lund — Lundum — Vorbjerg. Een af de ture, som meget sent, om nogensinde, glemmes. Senere havde vi vor stortur til Silkeborg — Himmelbjerg og Øm Kloster — sammen med kursisterne. Hærvejsturen er et fast led, ligeså nattergaleturen. Jeg tror, at alene navnet vækker lyse minder for alle sommerpiger. Gåturen gennem skoven langs Gudenåen i den stille sommeraften, mens månen løfter sit segl over Vorbjerg Høje. At vi denne aften drikker vor aftenkaffe i det fri er med til at give en særlig stemning. Det kniber gerne at komme i seng — men hvad gør det? for en sådan aften *lever* vi helt i nuet. Det kendes også på sangen, der forener os så stærkt, at det er svært at få sagt godnat.

To aftener var eleverne ude på besøg i omegnen for under Kampps ledelse at spille »Vi så en stad«. Den ene aften til Thyrstinggaard, den anden til Svend Nielsen, Lundum. Vi benytter lejligheden til at sige begge steder tak for god modtagelse — og for en festlig aften. Vor bedste udflugt havde vi dog vist nok en stille, lys, varm septemberdag til Vrads Sande. Vi kørte på snørklede veje gennem skove i efterårets farvepragt, både ud og hjem. Så snørklede gik de veje, som vor altid gode chauffør

Emil Andersen førte os ad, at ingen af os kan finde dem igen — men mon mange af os havde vidst, at så smuk er egnen omkring Vestbirk!

Besøg.

I løbet af sommeren har vi en række besøg. I år: 90 unge fra K.F.U.M. og K. i Horsens, Aarhus højskoleforening med 70 deltagere, af 45 husmødre fra Vestjylland, af unge landmænd fra Holbæk-egnen under fru Mariegaard og Mariegaards ledelse (derfor særlig fornøjelig) og i september af 35 svenske studenter, såkaldte Kongestipendiater.

★

Naar jeg saadan sidder og blader dagbogen igennem, forstår jeg snart ikke, vi har nået det altsammen. Det kneb også sommetider. Men allige-

vel: sjældent er det gået ud over det daglige, almindelige, gode skolearbejde. Og når det ikke har gjort det, skyldes det, at vi aldrig har taget fejl af, hvad der er det væsentligste. Og det, at I, vore gamle elever, altid var så beredvillige til selv at yde det bedste og hjalp os med, at hver dag måtte blive en god dag. Endnu er det jo desværre sådan, at en del elever kun bliver her i 3 måneder. I år var det dog den mindste halvdel. 19 blev her i august og september. Vi må komme dertil, at *alle* bliver her til 1. oktober. Det vil være det rigeste for os alle. Undervisningsplanen for de sidste 2 måneder lægges altid til rette i samråd med eleverne og efter deres ønsker. Som de andre år havde vi også kjolesyning. Som vores sjældne gode medhjælper her havde vi vor tidligere væveelev Didda Therkildsen.

Vinterskolen begyndte i år søndag den 4. november med 52 elever.

Denne søndag vil gå over i historien som een af de mørkeste af mange mørke dage i nyere tids historie. Den dag, da vi tabte den sidste rest af respekt for de ledende i Rusland. Ungarns indgang til lidelse og håbløshed — men samtidig for os alle et vidnesbyrd om, at frihedstrang i unge sind er en levende realitet — og at denne frihedstrang nok kan knægtes med rå vold, men aldrig dø. Det var, som besættelsestiden påny var over os. Og alt dette satte sit præg på vort samvær den første aften. En dystre baggrund for vort skolearbejde. Men også en hjælp til at vi med større taknemlighed kan tage fat.

Det er en råkold novembersøndag, jeg skriver dette til jer. Med dagbogen foran mig, er det som at komme fra de sollyse sommerdage ind i noget uendeligt mørkt — noget uoverskueligt og farligt. Lysene slukkes eet efter eet. Meget af det, vi har sat vort håb til, ved vi knap om har bærekraft. Hvad vil Nasser, hvad vil Rusland, og hvad vil England, U. S. A. og F. N. — og hvad vil vi selv?

Men julen kommer. Hvordan mon vi får lov til at fejre den i år? Alle muligheder synes at stå åbne.

Vi vil gerne ønske for os og vort folk — ja, for alle folk, at julebudskabet: »Frygt ikke, thi se, jeg forkynder Eder en stor glæde, som skal være for hele folket. Thi Eder er i dag en frelser født« må lyde så stærkt og klart, at der bliver fred og glæde og stilhed i sindet.

Glædelig jul, allesammen, hvor I så end er, hjemme eller ude.

Ingeborg og Siliam Bjerre.

Hilsen fra højskolernes landselevforening

På Højskolernes Sekretariat er vi i disse dage ved at forberede en udsendelse af en ny udgave af pjecen om den danske folkehøjskole, der ligesom tidligere udgaver skal sendes i 15.000 eksemplarer til enkeltpersoner og institutioner over hele landet som et led i det arbejde, vi forsøger at gøre for at skabe større interesse for højskolerne.

Det er naturligvis en tilfredsstillende konstatering, at vi på mange punkter har haft held med dette arbejde. Vi har for eks. den glæde at kunne sende et stadig større antal unge ud til de almindelige sommer- og vinterskoler. Siden januar 1956 er der gennem sekretariatet formidlet 336 elever til sommerskolen 1956 og vinterskolen 1956/57. Det er dobbelt så mange som sidste år, og efter anmodning har vi udleveret 1.961 skoleplaner fra de forskellige skoler.

Af sommerferiekurser har der i år været afholdt 30 med ca. 1400 deltagere. At feriekurserne virkelig havde været en stor oplevelse for mange, fremgik af et stort møde, vi afholdt den 25. sept. i Grundtvigs Hus i København for dette års kursister fra hovedstaden. Der deltog ca. 500 mennesker, og meget tydede på, at den dag ikke er fjern, da vi med en kerne af tidligere højskoleelever kan holde et stort anlagt højskolemøde i hovedstaden.

Gennem vort medlemskab i Dansk Ungdoms Fællesråd har vi haft held til ved drøftelsen om ungdomsspørgsmål at bringe højskolen med ind i billedet. På den konference, fællesrådet den 10.—11. november afholdt på Christiansborg i København, havde landselevforeningen 33 deltagere. Konferencens emne var »Ungdommen i atomtidens perspektiv.«

Foruden de mange danske, som henvender sig til vort kontor for at få oplysning om højskolen, er der også et stigende antal udlændinge, som enten kommer direkte eller efter henvisning fra undervisnings-, uden-

rigs-, socialministeriet eller fra UNESCO-kommissionen. Vi er glade for disse besøg af folk, der kommer fra så forskellige lande som Indien, Ægypten, Korea, Frankrig, Jugoslavien, USA, Tyskland o. s. v., fordi disse glimt og impulser udefra er af værdi i højskolens arbejde. Vi har tilrettelagt ialt 25 studieture, men har derudover haft talrige enkeltbesøgende, til hvilke vi har udleveret vor lille engelske eller tyske pjeces om folkehøjskolen.

I foråret 1956 havde vi i København og på Købmandshvile højskole arrangeret en konference i forbindelse med European Bureau of Adult Education, hvor bureauet orienterede om sit arbejde, og man drøftede mulighederne for samarbejde mellem dansk folkehøjskolearbejde og folkeoplysningsarbejdet ude i Europa. Til det møde havde vi inviteret repræsentanter fra de forskellige folkeoplysningsforbund, Undervisningsministeriet, Den kommunale Aftenskole og Folkeuniversitetet, og alle parter viste interesse for forøget samarbejde. Der er nemlig et stort behov for samarbejde indenfor Europas lande om fælles problemer i folkeoplysningsarbejdet, og vi betragter det som glædeligt, at Højskolernes Landselevforening kan være med som initiativtager i et sådant samarbejde.

Aftenhøjskolen i Vartov fortsætter igen i denne vinter med god tilslutning til 4 forskellige møderækker: Musik, litteratur, verdenspolitik, malerkunst. Vi har godt besøg til denne aftenhøjskole, hvis største formål er det samme, som går igen i alle vore arrangementer: at skaffe os forbindelse med flere og flere mennesker, som vi kan gøre interesseret i folkehøjskolens arbejde. Vi har erfaring for, at der må prøves mange veje: pjecer, avisartikler, personlige kontakter, store møder, små sammenkomster, foredrag i ungdomsklubber, på fabrikker, foreninger, der står højskolen nær, og foreninger, for hvilke højskolen er noget absolut fremmedartet.

I det forløbne år har undertegnede således talt et halvt hundrede forskellige steder i vidt forskellige samfundslag om højskolen, og dette sammenlagt med det voksende antal elever til sommer-, vinterskoler og feriekurser tyder på, at der virkelig har vist sig et behov for det oplysningsarbejde om folkehøjskolen, som Landselevforeningen i første række har gjort muligt. Vi siger fra sekretariatet tak til de enkelte foreninger for god støtte og interesse for arbejdet i det forløbne år.

Venlig hilsen *Erik Halvorsen.*

Vartov, den 20. november 1956.

Hilsener

DA der heldigvis stadig er mange af vore gamle elever og gode venner, der får dette hefte, og som følger med i Vestbirk Højskoles liv og udvikling, vil vi gerne igen i år have en lille hilsen med. Det var os begge en stor glæde i år at få lejlighed til at deltage i jubilæet og efterårsmødet på skolen, at se hvor kønt og godt det nye der føjer sig ind i det kære gamle, både i haven og på selve skolen.

Især var vi glade for igen at mødes med gamle elever. Holdet fra sommeren 1931 var mødt næsten fuldtalligt, ligesom der var mange af »de gråhårede« fra mit første vinterhold for 40 år siden, to hold jeg — vi — aldrig glemmer. Ligeledes var der mødt mange af vore trofaste medhjælpere fra de gode år i Vestbirk. Vi siger jer alle tak for disse dage og for trofast venskab gennem årene. Nu ønsker vi bare, at vi kunne være med hvert år til et sådant stævne, men det lader sig desværre vanskeligt gøre.

Vi håber dog ikke, at det uvejr, der i dette efterår er trukket op over Østeuropa og det mellemste Østen, skal brede sig eller blive værre for de pågældende folk, end det nu er, men at freden og friheden snart igen må fæste bo blandt dem som blandt os her i de nordiske lande.

I dette håb og med denne bøn i tankerne for de levende folk ønsker vi alle, der læser dette, en god og glædelig jul og et godt af Gud selv velsignet nytår!

Maren og Kristen Nørgaard.

Senere: Den 21. november solgte vi Aarsbjerg til økonoma, frøken *Johanne Müller*, »Trelde Sande«, som agter at drive det som en slags feriehem ell. lign. fra foråret 1957. Dagen efter købte vi en god byggegrund ved Rinkenæs by, hvor vi agter at bygge os et nyt lille Aarsbjerg. Adressen forbliver altså den samme: *Rinkenæs*, og vi vil også der oppe være glade for besøg af venner og gamle elever.

Kr. N.

Vi sender gamle elever en venlig hilsen med ønsket om en god jul. I disse dystre novemberdage har vi vel alle følt noget af den samme spænding og angst som i høsten 1939. Forfærdende ting er sket. Hvor svært må det ikke blive for mangfoldige mennesker at holde jul i år. Men »netop som jord ej mer kan råde, kommer et frelsens væld af nåde, så kommer jul«.

Grethe og Frode Aagaard.

SOM de foregående år vil vi også i år gerne gennem årsskriftet sende en kærlig hilsen ud til I gamle elever.

Der er i grunden ikke noget særligt nyt at fortælle, alt her går sin rolige gang, og vi har haft fuldt op at gøre på vævestuen.

Men jeg skal måske lige fortælle, at vi har anskaffet en lille bil. — Aldrig havde jeg tænkt mig, at et sådant lille køretøj kunne bringe een så megen glæde. —

Vi kan nu i langt større udstrækning end før komme i kontakt med mennesker — med gamle elever og venner og opfriske minder og forny venskabet — ja, ikke det alene, men også naturen kommer man helt anderledes i kontakt med på den måde.

Som I ved, tegner vi hver vinter til dialektaftenen et Danmarkskort med Vestbirk som centrum, hvorfra de mange røde streger går ud til jeres hjem. — Nu lægger vi kortet bag i bilen og kører efter det, så kan I aldrig vide jer sikker for et besøg af os.

Tak for mange gode minder og rigtig glædelig jul.

Kirsten og Mule.

TÆNK, at det nu snart er ved at være jul igen, hvor er det år dog blevet af? På børnene ser vi bedst, hvor tiden er gået. Bliver det en jul i krig eller fred? Man går i tankerne tilbage til den nat, da ordene lød: »Fred på jord og imellem mennesker en god vilje«, og opdager, at vi trænger mere til dem end nogensinde. Med al vor tids viden og tekniske kunnen, er vi dog stadig hyrderne på marken, der undrende står tilbage med de forjættende ord. Bagefter spørger vi hinanden: »Hvornår?« For har man een gang hørt de ord, så vil man altid længes efter deres virkeliggørelse.

Hermed ønsker vi jer en glædelig jul og et godt nytår.

Familien Sørensen.

En fin debut

Ole Kongsbak: UDENFOR HÆKKEN (Hasselbalch).

I vinteren 1943—44 havde vi på Vestbirk højskole en stilfærdig og solid thybo, Ole Kongsbak. Han hørte til de flittigste og lydhøreste blandt eleverne. Den følgende sommer blev han hos os for at hjælpe til ved havearbejde og for at få tid og lejlighed til at dyrke sine litterære interesser. Der var krummer i ham, og vi fra skolens side ventede os en del af ham.

Årene er gået, og de har ikke været så lette for ham. Han drog til hovedstaden. Det var hans lønlige håb at blive forfatter, men det blev en lang og bugtet vej, hvor han måtte prøve lidt af hvert for at tjene til livets ophold, så han kunne få ro til nu og da at sidde ved skrivemaskinen.

Han har været avisbud, svajer, plakatbærer, hospitalsportør, fabriksarbejder, grydevasker og harmonikasolist. Ind imellem skrev han noveller, hvoraf flere kom frem i »Magasinet«, og radioen har også brugt flere af hans noveller.

Men nu debuterer han med en lille bog, der handler om børn, som han forstår og elsker. Det er en udelt glæde at læse disse fine skildringer af barnesindet. Den første hedder »Manja« og handler om en lille pige på besøg hos en lille dreng, der gør sig alle mulige anstrengelser for at more og underholde hende med at falde på hovedet. Men hun sidder tavs og urørlig på trappen, trods alle hans anstrengelser for at tiltrække hendes opmærksomhed. Så går hun med sin moder, drengen løber ind og råber: »Kommer hun igen, mor?« med en stemme, der knækkede over af spænding. Denne lille novelle er en perle, så ægte og gedigen, at mange burde købe bogen alene for den lille histories skyld.

Og der er historien om drengen, der kommer i en ny skole, hvor han straks bliver karnøflet af de store drenge. Han må stadig prøve at hævde sig, så han kan blive godtaget af de store, og så finder han da i sin fortvivelse på noget, der får børneværnet til at gribe ind og anbringe ham

på et optagelseshjem, mens den gamle bedstemoder stavrer grædende rundt om huset længe efter, at bilen forsvandt med ham.

I »Da far solgte billetter« har han taget en lille dreng lige på kornet. Den sidste og længste, »Udenfor hækken«, er en rørende fortælling om en dreng, der så gerne vil lege med Alice, for hun har noget så vidunderligt som en mundharpe. Til hans forfærdelse hamrer hun den en dag i stykker. Grædende samler han stumperne op, men det går op for ham, at den er død og aldrig vil komme til at spille mere. Skønt han ikke kan læse, køber han en sangbog. Og en dag bryder han ind i en skole for at røre en violin. Skildringen af drengens glæde, da han har købt sangbogen, en lille gul bog med en syngende fugl udenpå, er så smuk, at den må gengives: »Han var så glad, som han overhovedet kunne blive, mens han stod der i solskinnets, lænet op ad boghandlerens mur, og bladede i sin egen sangbog. Det var en meget god sangbog. Selv om han ikke kunne læse og heller ikke havde fået lært at stave endnu, kunne han se, at det var gode sange allesammen, der stod i den. Der var også adskillige morsomme sange, så han. Nogle af dem var endog så morsomme, at han kom til at le af fuld hals, mens han studerede dem.«

Ole Kongsbak afslører i denne fine bog, at han kan skrive om børn på en betagende måde. Det er en smuk bog, der giver rige løfter for fremtiden. Der er grund til at vente sig noget af den unge digter, der allerede her i sin første bog giver så meget. Han kan skrive, og han har noget at skrive om. Det er en lovende debut.

Frode Aagaard.

Møder og kursus

UNGDOMSMØDE søndag den 13. januar. Kl. 10: Gudstjeneste på skolen. Om eftermiddagen taler magister Jens Rosenkjær, og seminarielærer Troelsen læser op. Iøvrigt vil der blive sangtime, folkedans og om aftenen rigtig dans.

Den 14. og 15. får vi sikkert et udenrigspolitisk kursus. Og den 16. januar fortæller folketingets ombudsmand, professor Stephan Hurwitz om sit arbejde.

Hvis nogen af jer ønsker at være med på skolen i disse dage fra 13.—16. januar, skal I være velkommen. I, der er interesseret, skriv til os, og plan skal blive sendt, så snart den er færdig.

Den 13. februar taler statskonsulent Skovmand, og den 13. marts har vi »En aften på højskole«.

Elevmødet bliver — antagelig — i år den 23. og 24. juni!! — af hensyn til et blokfløjtekursus, der skal begynde den 30. juni.

Vort store 14 dages musikkursus begynder den 7. juli.

Jubilæums- og efterårsmødet bliver lørdag den 14. og søndag den 15. september.

Fra bøgernes verden

DET er mit indtryk, at bogmarkedet i år er ualmindelig rigt på gode bøger — men det er så begrænset, hvad jeg har fået læst, og kun hvad jeg virkelig har kendskab til, vil jeg anbefale jer. Derfor er boglisten så kort: *Martin A. Hansen*: Midsommerkrans. Essays. En inderlig rig bog — men den kræver meget af sin læser.

Gerda Eld: Det lille liv — og *Sigurd Elkjær*: Sidst men bedst. Her er virkelig to folkelige bøger — af de bedste.

Erik Aalbæk Jensen: Gertrud. Bogen om skyld. Aalbæk Jensen er den af

vore romanforfattere, der kommer Jakob Knudsen og Martin A. Hansen nærmest.

Pär Lagerquist: Sibyllen. En vægtig bog om Gudsbegrebet, en søgen efter Gud. Meget krævende — men det betaler sig at slide med bogens problemer.

Karl Bjarnhof: Stjernerne blegner. Selvbiografi. En af de fineste af den slags bøger, jeg har læst. Anbefales til alle — ubetinget.

Johan Borgen: Lillelord. En rent ud sagt besættende bog, spændende som en kriminalroman, men meget, meget mere givende. En anmelder skrev: »Et stykke pubertets-psykologi af meget høj rang«, og det er rigtigt.

Jens Bjørnebo's »Jonas«, som vi omtalte sidste år, er nu udkommet på dansk.

De tre sidste bøger, læst i sammenhæng, fortæller mere om unge sind og skole spørgsmål end mange lærde værker. Der er i sandhed stof til et foredrag om skole og hjem. Jeg glæder mig til engang at holde et sådant foredrag.

Frode Kristensen: Fra heden til højskolen. Selvbiografi — om den fattige husmandssøn, der blev forstander på Roskilde højskole og senere statskonsulent. At kende Frode Kristensen var ensbetydende med at holde af ham. Denne bog må I læse.

Peter P. Rohde: Krig og krise i Mellemøsten.

Poul Borchsenius: Ben Gurion. En velskrevet, let læst bog om Israels ministerpræsident Ben Gurion — det moderne Israels skaber. S. B.

Forskelligt

VI savner adressen til: Husbestyrerinde Anna Nielsen (1923), sidste adr.: Sortedamsdosseringen 65 B, Kbhvn. Ø, og: Agnes Jensen (1923), sidste år: Strandgade 2, Hundested.

Følgende medlemmer af elevforeningen er meddelt os afgået ved døden i årets løb: Rasmus Mosegård, Tarupvej 20, Odense (1894—95), Julie Albæk, Tranekær, Løsning (1911), H. P. Hansen, V. Hornstrup, Jelling (1907—08), og Henrik Jacobsen, Fjellerup (1913—14).

Sidste post. Elly Bystrup og Didde Therkildsen er kommen i sidste øjeblik, men de ønsker alle gamle elever: Glædelig jul — og meget mere.

Eleverne 1956-57

Sommeren 1956

Gerda Bach, Næstrup pr. Thisted
Ella Dyrbjerg Caspersen, Tvist st.
Betty Ebbesen, Lånrum pr. Stoholm J.
Karin Maria Eriksson, Vändersta, Fjärdhundra, Sverige
Ingrid Fleng, Asservej 20, Aars
Ruth Hansen, Egebjerg pr. Horsens
Birgitte Gelting Hansen, Præsteboligen, Vallekilde
Kirsten Vera Jensen, Rebstrup, Sønderup
Inger Jensen Gade, »Skovlyst«, Tobøl pr. Guldager
Hanne Jochimsen, Solbakkevej 8, Rungsted Kyst
Irene Marie Jørgensen, »Dønsiggaard« pr. Felsted, Sdr. Jyll.
Tove Jørgensen, »Kohavegaard«, Taulov
Anna Marie Kaasgaard, »Kirstinelyst«, Heldum pr. Lemvig
Inga Lis Kjærgaard, Flyvbjerg, Jerslev J.
Inger Nielsen Kold, Strynø
Anne Kirsten Larsen, Bybjerg Orø, pr. Holbæk
Helga Laursen, »Sepstrup Meldgaard«, pr. Christianshede
Gerda Lund, Kalhave, pr. Rask Mølle
Birthe Lundby, Sønder Hattens, Mejrup pr. Holstebro
Anne Marie Madsen, Mejlbj, Arden
Helene Madsen, Fly pr. Skive
Maren Elisabeth Mortensen, Erslev, Mors
Birthe Kathrine Nielsen, »Kamlærsholm«, Mølgaards mark,
Haubro
Grethe Fraas Nielsen, Breum pr. Jebjerg
Gunhild John Nielsen, Vindum pr. Bjerringbro
Ida Sylvia Nielsen, »Sølyst«, Kleitrup pr. Hobro
Inger Nielsen, Kongensgade 2, Horsens
Johanne Kirstine Nielsen, »Lynggaard«, Gjerndrup
pr. Brørup
Birgit Nørgaard, Oustrup pr. Kjellerup
Inga Lis Pedersen, »Nørøksgaard« pr. Halvrimmen
Else Petersen, »Kirkely«, Ødum pr. Aarhus

Ingrid Hvidbjerg Petersen, Evaldsvej 10, Aabyhøj
Gerda Poulsen, »Hødalsgaard«, Mølgaards Mark, Haubro
Ingrid Elisabeth Skovgaard, Thorsgade 49, Silkeborg
Grethe Kirstine Sørensen, Skovvängen 22, Silkeborg
Kirsten Sørensen, Nørskovlund, Hinge
Eva Anette Olesen Terpager, Beringsgade 7, Horsens

Vinteren 1956—57

Ingeborg Anker-Møller, Skeldemrk., Skelde
Dagmar Riis Andersen, Skinnerup Mølle, Thisted
Birgit Bay-Nielsen, Brædstrup
Aase Beck, Skævlundgaard, Raarup
Lis Brasch, Sorgenfrigaardsvej 54, Kgs. Lyngby
Inge Lise Bruun, Poppel Allé 25, Hvidovre
Betty Ebbesen, Maarbjerg, Laanum, Stoholm
Karen Olga Hylleberg, Sdr. Rind, Rindsholm
Anne Marie Jensen, Lundtang, Lunde
Jytte Føge Jensen, Nybøllegaard, Espe
Lis Kjærgaard, Gl. Vestergaard, Aalstrup, Brønderslev
Else Marie Møller Kristensen, Egknud, Ølgod
Kirsten Kvorning, Løvel, Viborg
Anny Lauritsen, Rødding, Viborg
Herdis Mikkelsen, Tjørnevej 20 B, Viborg
Inge Nielsen, Brejninge, Bjergsted
Anny M. Østergaard Pedersen, Østergaard, Fly, Skive
Else Pedersen, Ødum, Aarhus
Laura Fink Pedersen, Frøsiggaard, Bramminge
Erna Schultz, Hjortkær, Bramminge
Hanne Svendsen, Sønderaas, Sunds
Markus Andersen, Stengaard, Haasum, Ramsing
Johannes Bonde, Lindknud, Brørup
Vang Brønd, Salten, Them
Knud Gert Christensen, Røgind, Højslev
Mads Jørgen Christensen, Aardestrup, Skørping
Sven-Erik Clausen, Nim, Horsens
Aage Hansen, Nr. Onsild, Onsild
Ib Preben Hansen, Nygaard, Bogense
Søren Hansen, Gunderup, Horne, Tistrup
Vagn Høj, Kolind
John C. Jakobsen, Dronningensgade 8 B¹, København K
Kjeld Kofoed, Ved Hegnet 5, Rungsted Kyst
Thomas Lorentzen, Friisvad, Varde
Poul Lorentzen, Blaksmark, Varde
Bent Nielsen, Træden, Tønning
Hans Borger Nielsen, Refsvindinge F.

Niels Nielsen, Molleruphus, Spøttrup
Karl Olsen, Klejtrup, Hobro
Bent Pedersen, Underup, Nim, Horsens
Erik Gjødvad Petersen, Træden, Brædstrup
Arne Thirup, Høve, Dalmose
Svend Hugo Tornbjerg, Helgenæs, Knebel
Preben Raahauge, Raahaugegaard, Sandager, Fyn
Holger Rasmussen, Sattrup, Østbirk
Henning Sevelsted, Hem
Børge Sørensen, Annerup, Støvring
Jørgen Neitskov Sørensen, Hørmested, Sindal
Niels Georg Strandlej Sørensen, Fuglsang, Sejet, Horsens
Aage Bernhard Westergaard, Jyllands Allé 2, Thisted
Thomas Østergaard, Haasum, Ramsing
Hans Raun, Dærup, Glamsbjerg
Kjeld Westergaard, Jyllands Allé², Thisted

Vor svenske elev Karin Eriksson